१. परिचय

१.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधान २०७२ ले राज्यको संरचनामा राज्यशक्तिको प्रयोग गर्ने गरी तीन तहको व्यवस्था गरेको छ- संघ, प्रदेश, र स्थानीय तह । यसै प्रकारले स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ लागु भएपछि स्थानीय तहहरूमा विकास निर्माण सम्बन्धी कार्यको उत्तरदायित्व र जिम्मेवारी वहन गर्नुपर्ने दायित्व सिर्जना भएको छ । उक्त ऐन अनुसार प्रत्येक गाउँपालिकाले आफनो क्षेत्रको विकासका लागि आवधिक र वार्षिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने जरुरी देखिन्छ ।

यो आवधिक योजनाले गाउँपालिका भित्र गरिने सम्पूर्ण क्रियाकलापहरुमा आपसी अन्तरसम्बन्ध कायम गरी पारदर्शी र जवाफदेही तवरबाट विभिन्न विकास साझेदार निकायहरु समेतको समन्वय र सहयोगमा कार्यान्वयन गर्न सहयोग पुर्‍याई स्थानीय नागरिकका मागहरुलाई प्रभावकारी र योजनावद्धरुपमा सम्बोधन गर्ने परिपाटीको विकासमा सहयोग पुग्नेछ ।

छार्का ताङसोङ गाउँपालिका क्षेत्रको सामाजिक तथा आर्थिक विकासका लागि दीर्घकालीन लक्ष्य, उद्देश्य एवं कार्यक्रमहरु निर्धारण गरी तोकिएको अवधिमा निश्चित उपलब्धिहरु हाँसिल गर्नका लागि र स्थानीय सुशासनको सबलीकरण गर्नका लागि आवधिक योजनाको आवश्यकता महशुस गरिएको छ । गाउँपालिकाको आवश्यकताहरुलाई योजनावद्ध रुपमा सम्बोधन गर्न यो आवधिक योजना तयार गरिएकोछ । जिल्ला समन्वय समिति, लागयत यस गाउँपालिकामा कार्यरत सबै सरोकारवालाहरुको सामूहिक प्रयासमा यो ***"आवधिक योजना"*** तर्जुमा गरिएको छ ।

१.२ गाउँ विकास आवधिक योजना तर्जुमागर्नुका उद्देश्यहरु

आवधिक योजना तयार गर्नुको मुख्य उद्देश्य देहाय बमोजिम रहेका छन

- गाउँपालिकामा विकास कार्यहरुका लागि प्राप्त साधन र श्रोतको अधिकतम परिचालन, उपयोग तथा थप श्रोत र साधनहरुको खोजी गर्ने ।
- स्थानीय स्तरमा विकास र निर्माण सम्बन्धी कार्यक्रमहरुमा अन्तर सम्बन्ध स्थापनाका साथै कामगर्ने निकाय/संस्थाहरु बीच समन्वय तथा सहकार्यको प्रवर्द्धन गर्ने ।
- आवधिक योजनाको आधारमा वार्षिक योजनाको तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गरी स्थानीय नागरिकलाई प्रभावकारी सेवा प्रवाह गर्ने कार्यलाई संस्थागत गर्ने ।

१.३ आवधिक योजनाको तयारी विधि

आवधिक योजनाको निर्माण तीन चरणमा गरिएको छ । तयारी चरण अन्तर्गत स्थानीय तहका सरोकारवाला बिच सम्पर्क, समन्वय र सहकार्य गर्ने विषयमा जिल्ला समन्वय समिति तथा वडा स्तरमा छलफल गरिएको थियो ।

विकास चरणमा गाउँपालिका स्तरमा समावेशी एकिकृत योजना तर्जुमा समितिको गठन तथा त्यसको सुनिश्चितताका साथै समितिका सदस्यहरुलाई क्षमता अभिवृद्धि तालिम दिने, आधारभूत सूचनाहरु सङ्कलन र, विश्लेषणगर्ने, आवश्यकता र अवसरहरु पहिचान एवं प्राथमिकता निर्धारण गरी सूचकमा आधारित दस्तावेज तयार गर्ने कार्य समेत यस चरणमा गरिएको थियो ।

कार्यान्वयन चरणमा यस दस्तावेजलाई गाउँपालिका परिषद्बाट प्रतिवद्धता सहित अनुमोदन गरी यसैको आधारमा वार्षिक योजना निर्माण गरि कार्यान्वयनका लागि निर्माण गरिएको छ । योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनका साथै अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रक्रियालाई पनि स्थानीय स्तरमा स्थापित गरिनुका साथै बार्षिक, मध्यावधि र अन्तिम समीक्षा गरि उपलब्धिहरुको लेखाजोखालाई संस्थागत गर्न गाउँपालिकाको पाँच वर्षको आवधिक योजना निर्माण गरिएको छ ।

गाउँपालिकाको वर्तमान अवस्थाको क्षेत्रगत विश्लेषण गरी आगामी पाँच वर्षभित्र गाउँपालिकालाई कुन अवस्थामा पुर्‍याउने भन्ने दूरदृष्टि, लक्ष्य, उद्देश्य एवं क्षेत्रगत साझा सरोकारका विषयहरुलाई सूचकमा निर्धारण गर आवधिक योजना तयार गरिएको छ । आवधिक योजनाका सूचकहरुलाई आधार मानी गाउँ पालिकाले कार्यक्रमको निरन्तर समीक्षा गर्दै आफ्नो वार्षिक योजना बनाउने परिपाटी अवलम्वन गरी विस्तृत क्रियाकलापका साथै वार्षिक कार्यक्रम बजेट तर्जुमा गरिनेछ ।

१.४ गाउँ विकास आवधिक योजना तर्जुमा गर्दाका सीमाहरु

आवधिक गाउँपालिका योजनालाई समावेशी, पारदर्शी एवं परिणाममुखी बनाउन सबै सरोकारवालाहरुको व्यापक सहभागिता जुटाउने एवं गाउँपालिकाको विकासलाई सन्तुलित बनाउन सवै क्षेत्रगत विषयका लक्ष्य, उद्देश्य र उपलब्धिका सूचकहरुलाई समावेश गर्ने प्रयास गरिएको थियो । साथै गाउँपालिकामा कार्यरत सबै सरकारी, गैरसरकारी र जिल्ला स्थित विषयगत कार्यालय एवं सरोकारवालाहरुबाट उपलब्ध भएसम्मका क्षेत्रगत योजनाहरु समावेश गर्ने प्रयास गरिएको थियो ।

- गाउँपालिकामा कार्यरत सबै सरकारी निकायहरु, गैरसरकारी संस्थाहरु र जिल्ला स्थित विषयगत कार्यालय एवं सरोकारवालाहरुबाट उपलब्ध भए सम्मका क्षेत्रगत योजनाहरु समावेश गर्ने प्रयास गरिएको छ ।
- गाउँपालिकाको आवधिक योजना निर्माण गर्ने प्रकृयामा प्रारम्भिक तथ्याङ्क र सूचना लिने क्रममा केही सूचनाको अनुपलब्धताका कारणले कतिपय सूचकहरु दोश्रो तहको सूचनाको आधारमा तय गरिएका छन् तथा प्राप्त सूचनाको विश्लेषणलाई आधार मानी लक्ष्य, उद्देश्य एवं सूचकहरु निर्धारण गरिएका छन् ।
- यस योजनाको तर्जुमालाई सक्दो समावेशी, सहभागितामूलक बनाउने प्रयास भए तापनि कतिपय सरोकारवालाहरुको कार्य व्यस्तता र समय सीमाको कारणले गर्दा अपेक्षित सहभागिता हुन सकेन ।
- जिल्ला समन्वय समिति (जिसस) र गाउँपालिकाको पार्श्वचित्रमा उल्लेखित सूचना मध्ये कतिपय अधुरा, अपूरा र कतिपय उपलब्ध नभएकोले अन्य श्रोतबाट प्राप्त सूचनाको विश्लेषणलाई आधार मानी लक्ष्य, उद्देश्य एवं सूचकहरु निर्धारण गरिएका छन् ।
- आवधिक योजनामा साधन र श्रोतको लेखाजोखा गर्दा गाउँपालिका बाहेक अन्य निकायहरुको श्रोतको प्रक्षेपण एकिन हुन नसकेकोले अनुमानित बजेट प्रक्षेपण गरिएको छ ।

- केन्द्रीय स्तरको प्रत्यक्ष लगानीबाट कार्यान्वयन हुने योजना तथा कार्यक्रम बजेट प्रक्षेपणमा समावेश गरिएको छैन ।
- कतिपय सूचना, अवस्था चित्रण र भावी सोंच तथा श्रोत आवश्यकता र अवसर पहिचानका आधारमा राखिएको र जिल्ला तथा गाउँपकलिकाको पार्श्वचित्रमा उल्लेखित सूचनाबीच अन्तरविरोध देखिन सक्छ ।

२. गाउँपालिकाको परिचय, स्थिति विश्लेषण, सबल पक्ष, सवाल/मुद्दा,अवसर र चुनौतिहरु

२.१ छार्का गाउँपलिकाको संक्षिप्त परिचय

डोल्पा जिल्लामा रहेका ६ वटा गाउँपालिकाहरु मध्ये छार्कताङसोङ पनि एक हो । यस गाउँपालिकाको पूर्वमा शहरतारा गाउँपालिका, पश्चिममा धो गाउँपालिका, उत्तरमा तिन्जे गाउँपालिका र दक्षिणमा साल्दाङ गाउँपालिका संग सिमाना जोडिएको छ । यो छार्का तथा मुकोट मिलेर छार्का ताङसोङ गाउँपालिका बनेको हो । गाउँपालिका पार्श्वचित्र २०७५ अनुसार यो गाउाँपालिकाको २८२ घरधुरीमा कूल जनसंख्या १४५१ रहेको छ । जातीय रुपमा यस गाउँपालिकामा गुरुङ्ग, जातजातीको बसोबास रहेको छ ।

यस गाउँपालिकाको भुभागको उचाई समुन्द्री सतह देखि ३,६६० देखि ४८७८ मिटरसम्म रहेको छ । तिव्वती सिमामा र हिमाली क्षेत्रको बीचमा रहेको यो उच्च पठार (high Plateau) नेपालको सबैभन्दा सुखा क्षेत्रको रुपमा रहेको छ । यस क्षेत्रका बस्तीहरु संसारकै सबैभन्दा उचाइमा रहेका बस्ती मान्छिन् । यस गाउँपालिकाको क्षेत्र लाई भोट क्षेत्र पनि भनिन्छ ।

२.२ स्थिति विश्लेषण

जनसंख्या

२८२ (जिल्ला पार्श्वचित्र २०६६) घरधुरीमा रहेका कुल जनसंख्या १४५१ मध्ये जन्मेदेखि ३ वर्षसम्म उमेरका १२.६०%, ४ देखि १५वर्ष उमेरका ३२.३९ %, १६ देखि ६० वर्ष उमेरका ५३.१६% र ६० वर्ष देखि माथिका १.८३% रहेको छ । जातीय रुपमा गुरुङ्ग, जात जातीको बसोबास रहेको छ ।

प्राकृतिक श्रोत, कृषि, वन वातावरण र खाद्य सुरक्षा

छार्का गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल १९७० वर्ग किमी रहेको छ । ७९३२३० हे.मध्ये ६०१९६ हे. क्षेत्रफल वनजङ्गल, ३०७९ हे. क्षेत्रफल नदीनाला र १००७ हे. खेतीयोग्य जमिनले ओगटेको छ ।यस गाउँपालिकामा गाईगोरु ५३७, भेडा १२२३, बाखा २५७४, घोडा २३८, खच्चड ६६ र याक ५०८ वटा रहेको छ । यस गाउँपालिकाको ९०% मानिसहरु कृषि पेशाको साथै पशुपालनमा संलग्न छन् तापनि आफ्नो उब्जनीबाट ३ महिना मात्र खान पुग्ने घरधुरी ९०.०१%, ३ देखि ६ खान पुग्ने ७.२४%, ६ देखि

९ महिनासम्म खान पुग्ने १.५३% र ९ देखि १२ महिनासम्म खान पुग्ने ०% रहेको छ । शतप्रतिशत घरधुरीले ज्यालादारी तथा मौसमी रोजगारबाट प्राप्त आयबाट वर्षभरी जीविकोपार्जन गरेका छन् । यस गाउँपालिकाको औषत उत्पादन ०.२४ टन प्रति हेक्टर देखिएको छ, जुन राष्ट्रिय औषत उत्पादन (२.८ मे.टन/हे.) भन्दा ज्यादै कम देखिन्छ ।कृषि र गैरकृषि जन्य व्यवसाय प्रवर्द्धनका लागि कुनै पनि एग्रोभेट र सेलार स्टोर नभएको देखिन्छ । यस गाउँपालिकामा हाट बजारको आधारभूत पूर्वाधारहरु निर्माण गर्नु पर्ने देखिन्छ । यस गाउँपालिकामा स्थानीय स्तरमा उत्पादित कृषि तथा वनजन्य वस्तुले सहज रुपमा बजार पाउने स्थिति देखिन्छ । गाउँपालिकामा बजारको व्यवस्थापन र माग अनुसार उत्पादन पुर्‍याउन उन्नत प्रविधिको विकास गर्नुपर्ने स्थिति रहेको छ ।

गाउँपालिकाभित्र प्राय सवै वडाहरुमा पहिरो जाने गरेको कारण सवै वस्तीहरुका प्राय २८२ घरधुरी भू-क्षय र बाढी पहिरोबाट प्रभावित हुन सक्ने जोखिममा रहने गर्दछन् । गाउँपालिकाका २८२ घरधुरीहरु ११ वटा सामुदायिक वनमा आवद्ध छन् । जलवायु परिवर्तन र त्यसको असर न्यूनिकरण गर्ने संस्थागत एवं विशेष कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई

छार्का गाउँपालिकामा एउटा पनि बालविकास केन्द्र नभएको, ३ वटा प्रा.वि., एक वटा नि.मा.वि. छन् । जसमा जम्मा ६ (वडा नं २ मा विद्यालय नभएको) वटा भवन र २५ वटा कक्षा कोठा रहेका छन् । ६२.४८% साक्षरता रहेको यस गाउँपालिकामा महिला साक्षरता ६०% छ । स्कूल जाने उमेर समूहका बालबालिकाहरुको भर्ना दर ९४ प्रतिशत देखिए तापनि विद्यालय छाड्ने दर पनि १० प्रतिशत देखिन्छ । विद्यालय छोड्नाका मुख्य कारणहरुमा घरायसी कामकाज र आर्थिक समस्याहरु रहेका छन् । गाउँपालिकामा ६५% जनसंख्यामा एकिकृत स्वास्थ्य सेवा पुगेकाले बाल मृत्युदर प्रति हजारमा ३२ जना र मातृ मृत्यु दर २८ जना देखिन्छ । ८०%आमा र शिशुले खोपको पूर्ण मात्रा प्राप्त गरेको देखिन्छ ।

यसैगरि यस गाविसका ८९ जना महिलाहरुमा पाठेघर खस्ने समस्या रहेको पाईन्छ । यस गाउँपालिकाका जनताहरुको स्वास्थ्य सेवाको पहुँच औषत ३ घण्टाको समय लाग्ने भए तापनि थप तालिम प्राप्त स्वास्थ्यकर्मी, औषधी, उपकरण एवं भौतिक पूर्वाधार आदिको अभावले समयमा स्वाथ्य सेवा उपलब्धतामा बाधा परेको देखिन्छ ।

गाउँपालिकामा १२० जना कुपोषित जनसंख्या देखिन्छ । पाइपद्वारा वितरित खानेपानी ५० (२.३८%) घरधुरीले पाएका छन् भने २% घरधुरीले शौचालय प्रयोग गर्ने गरेका छन् । व्यक्तिगत शौचालमा गाउँपालिकाका जनताको पूर्ण पहुँच देखिएता पनि सरसफाईलाई दीगो राख्नुका साथै वातावरणीय सरसफाईका लागि गाउँपालिकामा सार्वजनिक शौचालयको थप निर्माण र व्यवस्थापन गरी सरसफाईमा सुधार गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

भौतिक तथा सामाजिक पूर्वाधार

यस गाउँपालिकामा कुनै पनि सडक निर्माणाधिन अवस्थामा रहेको छैन । यस गाउँपालिकामा चार वटा झोलुङ्गे पुल निर्माण भएका छन् । ३ वटा आधारभुत विद्यालयमा १२ वटा कक्षाकोठा मर्मत गर्नुपर्ने अवस्थामा रहेको छ । स्वास्थ्य चौकीको भवन नभएको र यस गाउँपालिकामा सामुदायिक भवन छैन ।

जलश्रोत, विद्युत, नविकरणीय उर्जा र सञ्चार

यस गाउँपालिकामा तेराङ्ग, सामिक खोला, ढाकमिथु र धराङ्ग, सिवसुवा जस्ता खोलाहरु रहेका छन् । खेतीयोग्य जमिन मध्ये २ वटा स-साना र परम्परागत सिंचाई कुलोबाट जम्मा १५ हेक्टरमा मात्र मौसमी सिंचाई सुविधा पुगेको छ । यस गाउँपालिकामा कुनै पनि जल विद्युत नभएकाले २८२ घरधुरीले नविकरणीय उर्जा सोलार प्रयोग गरिरहेका छन् । यस गाउँपालिकाका सबै घरधुरीले मोबाईल सुबिधा प्रयोग गर्ने गरेको भएतापनि रेडियो, एफ्.एम्. जस्ता सञ्चारको पहुँच यस गाउँपालिकामा पुग्न सकेको छैन ।

सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक अवस्था

यस गाउँपालिकाको सम्पूर्ण जसो उत्तरी भाग यस क्षेत्रमा पर्दछ । यस भुभागको उचाई समुन्द्री सतह देखि ३,६६० देखि ४८७८ मिटरसम्म रहेको छ । तिव्वती सिमामा र हिमाली क्षेत्रको बीचमा रहेको यो उच्च पठार (high Plateau) नेपालको सबैभन्दा सुखा क्षेत्रको रुपमा रहेको छ । यस क्षेत्रका बस्तीहरु संसारकै सबैभन्दा उचाइमा रहेका बस्ती मान्छिन् । यस गाउँपालिकाको क्षेत्र लाई भोट क्षेत्र पनि भनिन्छ । यस गाउँपालिकामा १००% गुरुङ्ग समुदायको बसोबास रहेको छ । यस गाउँपालिकामा धामीझाँक्री प्रथा, अन्धविश्वास जस्ता सामाजिक कुरितीहरु यस गाउँपालिकामा अँझै विद्यमान छन् । यस गाउँपालिकाको सामाजिक रितिरिवाज र चाड पर्वमो ल्होसार,बुद्ध पुर्णिमा आदि रहेका छन् । धर्मको आधारमा जनसंख्यालाई बर्गीकरण गर्दा सबैभन्दा बढी बौद्ध धर्मावलम्बी रहेका छन् । २०५८ सालको जनगणनासंग तुलना गर्दा हिन्दुहरुको संख्या बढेको र बौद्ध धर्माबलम्बीहरुको संख्या घटेको पाइन्छ ।

यस गाउँपालिकामा ९७.२५% परिवार गरीबीको रेखामुनी रहेका छन् भन फरक क्षमता भएका व्यक्तिहरु हाल ३६ जना रहेका छन् । यस गाउँपालिकामा गुम्बा एवं धार्मिक महत्वका स्थानहरु रहेका छन् ।

सुशासन एवं संस्थागत विकास

छार्का गाउँपालिकामा विगतदेखि विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्था (रुमटूरिड र छाया, लामाहरु) हरुले काम गर्दै आएका छन् । हाल स्थानीय निकाय जि.वि.स र गाउँपालिकाको सहकार्यमा कृषि, शिक्षा, स्वास्थ्य तथा पूर्वाधार विकासका क्षेत्रमा काम गरिरहेका छन् । गाउँपालिकाको समग्र सेवा प्रवाहको स्थिति, योजना तर्जुमा, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने परिपाटी, पारदर्शिता, जवाफदेहिता, सामाजिक तथा लैंगिक परिक्षण, वार्षिक लेखापरिक्षण गर्ने, एकिकृत योजना तर्जुमा समिति तथा अन्य समितिहरुको नियमित वैठक, कार्यक्रम र वजेटको सार्वजनिकीकरण जस्ता कुराहरु खासै संस्थागत हुन

नसकेको स्थिति छ । कार्यक्रमहरुमा विकास साझेदार संस्था (सहकारी, बाल क्लव, महिला समूह, पिछडिएका वर्ग, नागरिक सचेतना केन्द्र, वन उपभोक्ता समितिहरु) को उल्लेख्य सहभागिता हुन सकेको छैन ।

गाउँपालिकाको नेतृत्वमा आवधिक योजना निर्माण गर्ने जस्ता कार्यहरुमा सहयोग भईरहेको छ । छार्का गाउँपालिकाको कार्यदक्षता र सुशासनको क्षेत्रलाई सार्थक पार्न गाउँपालिकाको योजना तर्जुमा, कार्यान्वयन, वार्षिक समीक्षा, सार्वजनिक सुनुवाई, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रक्रियामा विशेष जोड दिनुपर्ने देखिन्छ । गाउँ विकास आवधिक योजनाले क्षेत्रगत योजनाहरुको कार्यान्वयनसँगै यस गाउँपालिकामा सुशासन प्रवर्द्धनमो कोशे ढुङ्गाको रुपमा काम गर्ने अनुमान गर्न सकिन्छ ।

२.३ सबल पक्ष, सवाल/मुद्दा, अवसर र चुनौति (विश्लेषण)

सबल पक्ष

- जिल्लालाई कर्णाली क्षेत्रको मान्यता र सुविधा रहेको ।
- जडिबुटीको राम्रो उपलव्धता ।
- बाटो खन्न डोजर खरिद गरिएको ।
- पानीको श्रोतहरुको उल्लेख्य उपलब्धता ।
- खाद्यान्न (जुवा) र पशुपालन (चौरी गाई, याक, भेडाच्याग्र) को लागि अनुकुल हावापानी ।
- आधारभुत शिक्षा कार्यक्रम अन्तर्गत प्राथमिकतहसम्मको अध्ययन कार्यान्वयन ।
- आवधिक योजना निर्माणाधिन अवस्थामा रहेको ।

<u>मुख्य सवाल/मुद्दाहरु, अवसर र चुनौतिहरु:</u>

क.स	विषयगत क्षेत्रहरु	मुख्य सवाल/मुद्दाहरु	अवसरहरु	चुनौतिहरु
१	**आर्थिक विकास**			
1.1	*कृषि*	• परम्परागत खेती प्रणाली • स्याउ, आलु, जडिबुटी र तरकारी उत्पादन अभाव • कृषकहरुमा क्षमता विकासको कमी • उन्नत बीउबिजनको कमी • व्यवसायिक खेती विस्तारको कमी • नयाँ कृषि प्रविधिको कमी • सिंचाईको कमी • कृषि प्रसार सेवा र सामग्रीहरुको कमी • मल खाडलको व्यवस्थापनमा कमी	• पानीका श्रोतहरुको उपलब्धता • पशुपालनका लागि पर्याप्त चरन क्षेत्र रहेको । • पशुपालनका लागि हावापानी अनुकुल रहेको ।	• कृषिमा आधुनिकीकरण अभाव । • बजारमा सिमित पहुँच । • आधुनिक प्रबिधि अनुकुल सिपको अभाव । • आर्थिक स्रोतको अभाव ।

		● परम्परागत पशुपालनको अवस्था स्रोतको अभावमा हावापानी अनुकुल भएपनि पशुपालन हुन नसकेको ।		
१.२	गैरकृषिमा आधारित (सीप तथा रोजगारी)	● बेरोजगारी, घरेलु उद्योगको स्थापना हुन नसक्नु ● गैर कृषि प्रविधि सम्बन्धी जनशक्तिको अभाव ● सहकारी सम्बन्धी ज्ञानको अभाव ● परम्परागत सीपको स्तर वृद्धि हुन नसक्नु ● सडक सञ्जाल जोडिनकालागि भौगोलिक विकटता ● घरेलु सीपहरु समुदायमा निर्वाहमुखि एवं परम्परागत सिपमा आधारित रहेका	●कच्चा पदार्थ (.....) को उपलब्धता ●प्रसस्त जडिबुटीको उपलब्धता	●श्रोतको अपर्याप्तता ●आर्थिक स्रोतको अभाव ●आधुनिक प्रबिधि अनुसारको सिपको कमि
१.३	वन तथा वातावरण	● छाडा चरीचरन ● वृक्षारोपणको अभाव एवं अनियन्त्रित ● वन फँडानी ● चेतनाको अभाव ● वातावरण संरक्षणका क्रियाकलापहरुको कमी (वृक्षा रोपण, भू-क्षय) ● वन क्षेत्रको संरक्षण एवं सम्वर्द्धनमा कमी, ● जडिबुटीहरुको अनियन्त्रित र अव्यवस्थित सङ्कलन	●वन संरक्षणका लागि राष्ट्रिय नीति ●गाविसमा ११ वटा सामुदायिक र २८ वटा कबुलियती वन भएको ●वन विकास कार्यक्रम प्रति संघसंस्था तथा स्थानीय निकायहरुको क्रियाशिलता ●सामुदायिक वनको अभ्यास	●नीतिगत पारदर्शिता एवं कार्यान्वयको अभाव ●वन क्षेत्रको अतिक्रमण ●शिक्षाको पूर्वाधार तथा गुणस्तरतमा कमी ●आर्थिक स्रोत, वजार एवं तालिमको अभाव
२	सामाजिक विकास			
२.१	शिक्षा	● विद्यालय भवन तथा कक्षा कोठाहरुको कमी र घेरवारको कमी ● अशिक्षा/अज्ञानताका कारण विद्यालय व्यवस्थापन समिति सक्षम नहुनु ● विद्यालयमा पर्याप्त विषयगत शिक्षकको कमी ● व्यवस्थित कक्षाकोठा, फर्निचर, स्वच्छ खानेपानी तथा शौचालयको कमी ● विद्यालयमा विज्ञान प्रयोगशालाको	●विद्यालय सुधार कार्यक्रम ●शिक्षाको नीतिमा अनुगमन संयन्त्रको व्यवस्था ●बालमैत्री स्थानीय शासन ● शिक्षा क्षेत्रमा लगानी वृद्धि ●शिक्षा प्रति नागरिकहरुको	●श्रोतको अपर्याप्तता ●शिक्षा नीति कार्यान्वयमा राजनीतिक हस्तक्षेप ●शैक्षिक चेतनाको अभाव भौगोलिक बिकटता ●नेपाल सरकारको शैक्षिक नीति

		कमी ● पूर्ण बालमैत्री विद्यालय नभएको अवस्था ● बिद्यालयमा आर्थिक भौतिक शैक्षिक र शिक्षक दरबन्दिको कमि	चेतनामा वृद्धि ● ४० जना बिद्यार्थी बराबर एक जना शिक्षक हुनु पर्ने राज्यको नीति	कार्यान्वयनमा ढिलाइ ● बिद्यालयमा शिक्षक कोटाको अभाव
२.२	स्वास्थ्य	● व्यक्तिगत सरसफाई र फोहोर व्यवस्थापनको कमी ● भूगोल र जनसंख्याको आधारमा स्वास्थ्य संस्थाहरु नहुनु ● प्रजनन स्वास्थ्य परामर्श एवं शिक्षाको कमी ● महिलाहरुको पाठेघर खस्ने समस्या ● पानीजन्य रोगहरुको समस्या ● प्रसुति गृह भवन/उपकरणको अभाव ● गुणस्तरीय र पर्याप्त औषधी र सामग्रीहरुको अभाव ● स्वास्थ्यकर्मी/सामग्रीहरुको अभाव ● स्ट्रेचरको अभाव ● छोरा र छोरी विचको भेदभाव कायमै ● पोषणयूक्त खानाको अभाव	● स्वास्थ्य क्षेत्रमा काम गर्ने संघ संस्थाहरुको लगानीमा वृद्धि ● राज्यको लक्षित केन्द्रित क्रियाकलापहरु संचालन ● नीजी स्वास्थ्य संस्थो सेवामा खुलेको	● रोगको महामारी ● सरकारले गाउँमा वितरण गर्ने औषधीको गुणस्तर ● आर्थिक अभाव ● स्वाश्थ्य सम्बधि बानि ब्यवहार र चेतनाको कमि ● पानीको स्रोत वरिपरी फोहर ब्यवस्थापनमा कमि
२.३	दलित,महिला, अपाङ्ग, असहाय, वृद्ध	● जातीय तथा लैङ्गिक विभेद ● स्थानीय सीप प्रवर्द्धनमा अभाव ● लक्षित वग क्षमता विकासको अभाव ● प्रजनन् स्वास्थ्य, छाउपडि तथा पाठेघर खस्ने समस्या ● फरक क्षमता(अपाङ्ग), असहाय र वृद्ध लक्षित कार्यक्रमहरु कार्यान्वयनको कमी ● सामुदायिक पूर्वाधारको कमी	● लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति ● सामाजिक सुरक्षा नीति	● स्थानीय तहमा नीतिहरुको कार्यान्वयन तथा अनुगमनको अभाव ● राजनीतिक हस्तक्षेप
	बालबालिका	● बाल विकास कोषको स्थापना नभएको ● बालमैत्री सुशासन कार्यक्रमहरु कार्यान्वयनको कमी ● बालबालिका केन्द्रित योजना नभएको ● बालविवाह अपवादमा कायमै रहेको	● सरकारको बालबालिकाको स्पष्ट नीति भएका	● परम्परागत सोच कायम
२.४	सामुदायिक	● चेतनाको कमी	● दातृ निकायहरुको	● सामुदायिक

	पूर्वाधार	● सडक सञ्जाल जोडिनकालागि भौगोलिक विकटता ● विद्यालय भवनहरुको अवस्था जीर्ण रहेको ● सार्वजनिक शौचालयको कमी ● सामुदायिक भवनको कमी ● गाउँमा सिचाई, खानेपानीको समस्या तथा अभाव	ग्रामीण क्षेत्रमा काम गर्ने चासो बढिरहेको अवस्था (रुमटू रिड, छाया नाम संस्थाले विद्यालयमा सहयोग गरेको)	भवनको संरक्षण व्यवस्थापन कमी ● स्रोत परिचालन ब्यवस्थित हुनुपर्ने ● सामाजिक चासो र अपनत्वको भावनामा कमि
३	जलश्रोत विकास तथा विद्युतिकरण			
३.१	जलश्रोत विकास	● खानेपानीको अभाव ● पानीका धारा न्यून र जीर्ण ● योजनाको मर्मत सम्भार नभएको ● सिंचाईको कमी ● सरसफाई क्रियाकलापको कमी ● सिंचाई योजनाहरुको मर्मत सम्भारको कमी ● ढल निकासको समस्या ● योजनाहरुमा मर्मत संभार कोषको अभाव ● आधुनिक घट्टको अभाव	● पानीका श्रोतहरुको उपलब्धता	● जलवायु परिवर्तन
३.२	विद्युत	● यस गाउँमा विद्युतको समस्या भएको ● भौगोलिक विकटता	● नविकरणीय उर्जा बिस्तार अनुदान नीति (सवै घरधुरीमा सोलार वितरण)	● जलवायु परिवर्तन ● ठूलो आयोजनाको लागि श्रोतको अभाव
३.३	सूचा एवं संचार	● सर्वसुलभ ढङ्गले रेडियो सुन्न नसकिनु ● राष्ट्रिय पत्रपत्रिकाहरुमा पहुँच छैन ● टेलिफोन टावरको समस्या	● नेपाल टेलिकमको क्षमता बिस्तार प्रक्रिया रहेको	● विद्युत आपूर्ती ● श्रोतको अपर्याप्तता
४	यातायात तथा सामुदायिक पूर्वाधार विकास क्षेत्र			
४.१	सडक तथा झो.पु.	● गाउँमा ग्रामीण सडक निर्माण नभएको ● झोलुङ्गे पुलको समस्या तथा काठे पुल जीर्ण अवस्थामा रहेको	● सरकारी लगानीका लागि प्राथमिकता क्षेत्र ● स्थानीय श्रोत साधनहरुको उपयोग	● भौगैलिक विकटता ● श्रोतको अपर्याप्तता
५	संस्थागत सुशासन तथा अन्य			
	सुशासन	● गाउँपालिकामा अनुगमन सञ्जाल कमजोर भएको ● योजनामा पारदर्शी रुपमा मूल्याङ्कन	● आवधिक योजना बनिरहेको अवस्था ●	● गाउँपालिकाका वडाहरुमा पारदर्शीताका

		नहुनु ● गाउँपालिकामा उपभोक्ता समितिलाई तालिम नहुनु ● योजनाहरुको सार्वजनिक सुनुवाई र लेखापरीक्षणको कमी ● लक्षित समुदायको योजना छनौट तथा कार्यान्वयन प्रक्रियामा पहुँचको अभाव ● गाउँपालिकामा क्षमता विकासका क्रियाकलापहरुको कमी ● गाउँपालिकाको नागरिक वडापत्र नहुनु ● योजनाहरुको लागत वोर्डको अभाव ● योजना छनौटमा संरचना अनुसारको लागतको कमी ● गाउँपालिकामा अपाङ्ग परिचय पत्रको प्रभावकारी वितरण नभएको र बृद्धाश्रमको कमी छ । ● सूचना पाटीको अभाव		बारेमा सचेतनाका क्रियाकलापहरु सञ्चालन नभएको ।

३. दीर्घकालीन सोंच, लक्ष्य, विषयगत उद्देश्य, रणनीति र सूचकहरु

३.१ दीर्घकालीन सोंच

"आधारभुत आवश्यकतामा सुगमता
परिश्रमी, आत्मनिर्भर छार्का ताङसोङ गाउँपालिका"

३.२ लक्ष्य

आर्थिक, सामाजिक तथा सामुदायिक पूर्वाधारमा विकास सङ्गै स्थानीय स्रोत साधनको अधिकतम प्रयोग गर्दै समुन्नत सुशासनयुक्त छार्का ताङसोङ गाउँपालिकाको निर्माण गर्ने ।

३.३ विषयगत उद्देश्यहरु

क) आर्थिक विकासका लागि, वाताबरण अनुकूल बालीहरु एवं गैरकाष्ठ वन पैदावारको खेती प्रणालीको बिकास एवं पशुपालनमा विकास गरी कृषकहरुको आय आर्जमा टेवा पुऱ्याउने ।

ख) सामुदायिक पूर्वाधार र गुणस्तरीय शिक्षा, स्वास्थ्य सरसफाइका क्रियालापहरुमा समुदायको पहुँच बृद्धिगर्ने ।

ग) स्थानीय साधन श्रोत र श्रमको संरक्षण र प्रयोग गर्दै खानेपानी, सञ्चार, विद्युत र सिंचाईका अवसरवाट समुदायहरुको पहुँच बिस्तार गर्ने ।

घ) सडक सञ्जालको विकास र विस्तार गरी स्थानीय उत्पादनको बजारीकरण गर्नुका साथै भौतिक क्षेत्रका आयोजनाहरुमा लक्षित समुदायको अर्थपूर्ण सहभागितामा बृद्धि गर्ने ।

ङ) गाउँपालिकामा सामाजिक समावेशीकरण, लैङ्गिक समानता, जवाफदेहिता तथा पारदर्शीता सुनिश्चित गर्ने ।

३.४ गाउँपलिकाका रणनीतिहरु

आवधिक योजनाद्वारा परिलक्षित लक्ष्य, उद्देश्य तथा उपलब्धी सूचकको परिणाम प्राप्तिका लागि निम्न रणनीति अवलम्वन गरिनेछ :

क) यस गाउँ पालिकाको आवधिक योजना तयार गर्दा यस पालिकाको आफ्नो मात्र श्रोतलाई नहेरी गाउँपालिकामा आउने सम्पूर्ण सरकारी तथा गैह्रसरकारी श्रोतलाई समेत हेरिएको हुँदा यस गाउँपालिकामा काम गर्ने सम्पूर्ण सरकारी, गैरसरकारी एवं निजी क्षेत्रका निकायहरुले यस आवधिक योजनाको भावना र उद्देश्य र लक्ष्य अनुसार कार्य गर्नुपर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ । त्यसैले स्थानीयस्तरमा कार्यरत सबै सरकारी, गैरसरकारी, निजी एवं सामुदायिक सेवा प्रदायकहरुसँग कार्य सञ्जाल निर्माण, सुदृढिकरण र अन्तरसम्बन्ध स्थापित गरी एकिकृत सेवा प्रवाहद्वारा नागरिकका माग सम्बोधन गरिनेछ । सार्वजनिक, निजी, साझेदारीलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

ख) आवधिक योजनाका उद्देश्य एवं उपलब्धि प्राप्तिको लागि वार्षिक रुपमा सहभागितात्मक र समावेशी रुपमा वार्षिक योजना, कार्यक्रम, बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन एवं अनुगमन गर्ने संस्थागत व्यवस्था र परिपाटी विकास गरिनेछ ।

ग) स्थानीय स्तरका माग एवं आपूर्ति पक्ष र सरोकारवालाहरुको क्षमता अभिवृद्धि एवं सशक्तिकरण गरिने छ ।

घ) गाउँपालिका स्तरमा रहेका महिला, अति विपन्न, अल्पसंख्यक तथा फरक क्षमता भएका व्यक्तिहरुलाई लक्षित गरी विशेष कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने र छुट्याइएको अनुदान एवं विषयगत क्षेत्रहरुबाट प्रवाह हुन सक्ने सेवा, सुविधामा पहुँच अभिवृद्धि गरिनेछ । लैङ्गिक, वातावरण, बालमैत्री क्रियाकलापलाई संस्थागत गरिनेछ ।

ङ) सुशासनका सबै मान्य औजारहरु (Tools) को प्रयोगबाट पारदर्शिता, जवाफदेहिता र उत्तरदायित्व कायम गरी विकास कार्यक्रमहरुमा हुने पदिय अधिकारको दुरुपयोग तथा आर्थिक अनियमितता न्यूनिकरण गरिनेछ ।

च) विकास कार्यमा आधुनिक प्रविधिको प्रयोग गरी जिल्ला स्तरीय सञ्जालसँग आवद्ध गरिनेछ ।

छ) स्थानीय सीप, श्रोत, प्रविधीमा आवश्यक क्षमता अभिवृद्धि गरी तिनको परिचालन गरिनेछ ।

ज) सामुदायिक पूर्वाधार निर्माणको नीति अवलम्वन गरी कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।

झ) अन्तरस्थानीय निकाय, अन्तर गाउँपालिकाको समन्वयको माध्यमबाट पूर्वाधार, प्राकृतिक स्रोत, बजार, प्राविधिक जनशक्ति एवं अनुभव आदान-प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

ञ) गाउँपालिका स्तरमा योजना सञ्चालन कार्य तालिका बनाई सञ्चालित योजना समयमा नै सम्पन्न गर्ने व्यवस्था मिलाउनुका साथै सबै सरोकारवाला सेवा प्रदायकको जिम्मेवारी तालिका बनाइने छ र कार्यान्वयन योजनासँग संलग्न गरिनेछ ।

ट) यातायात सुविधालाई सर्वसूलभ बनाउन प्राप्त साधन र स्रोतको परिचालन गर्दै स्थानीय सडक निर्माण, मर्मत सम्भार र झोलुङ्गे पुल निर्माण जस्ता कार्यमा जनसहभागिता परिचालन गरिनेछ ।

ठ) सिंचाई, खानेपानी र विद्युतका लागि पानीका वैकल्पिक श्रोतहरु पहिचान गरि प्रभावकारी कार्यान्वयनमा जोड दिईनेछ ।

ड) लक्षित वर्ग केन्द्रित स्थानीय श्रोतको परिचालन र प्रभावकारी कार्यान्वयनमा जोड दिईनेछ ।

ढ) स्थानीय उत्पादनलाई बढाउँदै खाद्यान्नको आपूर्तिलाइ क्रमशः घटाउदै लगिने छ र खाना बनाउने सीप र खाने व्यवहारमा परिवर्तन ल्याउन विकास साझेदार संस्थाहरुसँग समन्वय गरिनेछ ।

ण) खाद्य असुरक्षा भएका क्षेत्रका स्थानीय समुदायलाई पूर्वाधार एवं विकास कार्यमा संलग्न गराई रोजगारी सिर्जना गर्ने कार्यको लागि अन्तरसंस्था समन्वय गरी कार्यान्वयनमा विशेष जोड दिइनेछ ।

त) छार्का गाउँपालिकालाई वि.सं २०७९ भित्र धुँवा रहित गाउँपालिका घोषणा गरिनेछ ।

थ) एक गाउँ एक उत्पादनलाई व्यवस्थित गर्नकालागि प्रत्येक वडालाई बाली पकेट क्षेत्र निर्धारण गरी व्यवसायिक खेतीको विकास गर्दै खाद्य सुरक्षाको प्रत्याभूति गरिनेछ ।

द) सामुदायिक वन र कबुलियती वनको संरक्षण सम्वर्धन एवं विकास गर्नकालागि वातावरणीय शिक्षा संचालन र छाडा चरिचरन र डढेलो नियन्त्रणका लागि विशेष कार्यनीति कार्यान्वयन गरिनेछ ।

ध) गाउँपालिकामा सरसफाई योजना बनाई संचालन गरिनेछ ।

३.५ विषयगत सूचकहरु

गाउँपालिकाको जम्मा घरधुरी संख्या: २८२ घरधुरी (जनसंख्या : १४५१)

विषयगत क्षेत्र	वर्तमान अवस्था	५ बर्षको प्रक्षेपणमा आधारित सूचकहरु		
		सूचकह	पुष्ट्याई	जोखिम पक्ष
१ आर्थिक विकास क्षेत्र				
उद्देश्य: आर्थिक विकासका लागि, वाताबरण अनुकुल बालीहरु एवं गैरकाष्ठ वन पैदावारको खेती प्रणालीको बिकास गरी कृषकहरुको आयआर्जमा टेवा पुऱ्याउने ।				
१.१ कृषिमा आधारित				
उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि	आलु : ५ मे.टन जुवा : ५ मे.टन तरकारी : निर्वाहमुखी खाधान्न उत्पादन निर्वाहमुखी ३ महिनाभन्दा कम खान पुग्ने देखिन्छ ।	व्यवसायिक र बेमौसमी खेती • आलु: १० मे.टन • जुवा १० मे.टन • ताजा तरकारी: (५%ले उत्पादन वृद्धि गर्ने) • २०० घरधुरी किसानहरुले व्यवसायिक रुपमा आलु, तरकारी खेती गरी आम्दानीमा वृद्धि गरेका हुनेछन् । • ८२ घरधुरी किसानहरुले मसलाबाली खेती प्रवर्द्धन गरी आम्दानीमा वृद्धि गरेका हुनेछन् ।	• जिल्ला कृषि विकास कार्यालय., संघ संस्थाहरुको प्रतिवेदन • कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन • स्थलगत अध्ययन प्रतिवेदन	• जलवायु परिवर्तन खडेरी,पहिरो) • श्रोतको अभाव
बजार प्रवर्द्धन	सहकारी: छैन • एग्रोभेट: छैन • सङ्कलन केन्द्र: छैन • हाट बजार: छैन	सहकारीको क्षमता विकास गरी एक गाउँ एक सहकारीको विकास भएको हुनेछ । • गाउँको पायक पर्ने स्थानहरुमा दुई वटा कृषि तथा गैरकृषि उपज सङ्कलन केन्द्रको स्थापना भई जिल्ला तथा क्षेत्रीय बजार सञ्जालमा आवद्ध भएको हुनेछन । • दुईवटा एग्रोभेट स्थापना गरी २८२ घरधुरीले त्यसवाट नियमित सेवा प्राप्त गरेका हुनेछन् ।	• कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन • स्थलगत अध्ययन प्रतिवेदन	श्रोतको अभाव
सेवा र प्रविधि	• हाल स्थानीय श्रोत व्यक्ति ६८ जना रहेको तर उनीहरुमा क्षमता विकासको अवसरको कमी • सामाजिक परिचालक १३ जना • बजार व्यवस्थापन:छैन • सूचनाको पहुँच पर्याप्त नभएको	• गाउँपालिकामा भएका ६८ जना स्थानीय श्रोत व्यक्तिहरुको क्षमता विकास भई उनीहरुवाट २८२ घरधुरीले नियमित रुपमा कृषि प्रसार सेवा प्राप्त गरेका हुनेछन् । • २८२ घरधुरीले गोठ सुधार गरी, कम्पोष्ट तथा जैविक विषादीको समेत प्रवर्द्धन गरेका हुनेछन् । • ७०० जना कृषकहरुले व्यवसायिक कृषि सम्बन्धी क्षमता विकास तालिम प्राप्त गरी कृषि प्रसारमा टेवा पुऱ्याएका	• जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, संघ संस्थाहरुको प्रतिवेदन • कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन • स्थलगत अध्ययन प्रतिवेदन	श्रोतको अभाव

	• २८२ घरपरिवारहरुले परम्परागत गोठ बनाएको ।	हुनेछन् । • ५५० जना कृषकहरुको व्यवसायिक योजना तयार भई योजना अनुसार उत्पादन भएको हुनेछ ।		
पशु/पंक्षी	• घोडा : २८ वटा • भेंडा बाख्रा : ७१४ वटा • चौरी गाई : ७२४ वटा (परम्परागत)	नश्ल सुधारकालागि ११४ वटा उन्नत याक चौरी गाईको प्रवर्द्धन गर्ने । • मासु अण्डा, दुध उत्पादन २०% ले वृद्धि भएको हुनेछ । • २०० घरधुरीले उन्नत जातका पशु/पंक्षी पालन गरी प्रति घर परिवार वार्षिक ५०,००० हजार बराबर आम्दानीमा गरेका हुनेछन् ।	• जिल्ला पशु सेवा कार्यालय, संघ संस्थाहरुको प्रतिवेदन • कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन	श्रोतको अभाव • पर्याप्त चरिचरनको अभाव • पशुरोग र महामारी
१.२ कृषि तथा गैरकृषिमा आधारित सीप एवं रोजगार				
	• शौचालय मिस्त्री : छैन • सुधारिएको चुलो : छैन • घरेलु, लघु उद्यम :छैन • हस्तकला : छैन • वनजन्य उद्योग : छैन • कृषिजन्य उद्योग : छैन • मौसमी बसाईसराई : ७६५ जना	• सीपको स्तरोन्नति र व्यवस्थापन भई सञ्चालनमा आएका हुनेछन् । यस कार्यमा संलग्न प्रत्येक घरधुरीको २०००० हजार वार्षिक आम्दानी भएको हुनेछ । • गाउँ भरी १५० जनाले सिकर्मी/डकर्मी तथा अन्य सीप मुलक तालिम र ५० जना महिलाले -किटिक, व्याग, राडीपाखी बुन्ने तालिम प्राप्त गरी रोजगारी प्राप्त गरेका हुनेछन् । • गाउँपालिकाका ३५ वटा सुधारिएको चुलोको स्तर उन्नती र बाँकि थप १०६९ घरधुरीलाई सुधारिएको चुलो निर्माण सम्वन्धि तालिम संचालन भई ११०४ वटा सुधारिएको चुलो गाउँपालिकामा प्रयोगमा आएका हुनेछन् ।	• गाउँपालिकाको रेकर्ड, जिल्ला वन कार्यालय, विभिन्न संघ संस्थाहरुको प्रतिवेदन	• श्रोतको अभाव
१.३ वन तथा वातावरण			•	
काष्ठजन्य	• वन क्षेत्रले ओगटेको क्षेत्र १८ हेक्टर • सामुदायिक वन: ११ वटा • कवुलियती वन : २८ वटा	• ३९ वटा (११ सामुदायिक, २८ वटा कवुलियत वन) को विकास र विस्तार गरी घेरबार संरक्षण भएको हुनेछ । • ९ वटा वन उपभोक्ता समितिका पदाधिकारीहरुलाई क्षमता विकास तालिम सञ्चालन भएको हुनेछ । • गाउँपालिकामा चार वटा (फर्निचर) उद्योगहरुको स्थापना भई	• जिल्ला वन कार्यालय, विभिन्न संघसंस्थाहरुको प्रतिवेदन • सामुदायिक तथा कबुलियती वनको रेकर्ड तथा प्रगति	जलवायु परिवर्तन) • श्रोतको अभाव

		सञ्चालनमा आएका हुनेछन् । • ९ वटा वस्तीहरुमा बाढी, पहिरो, आगजनी र भू-क्षय नियन्त्रण र रोकथामका लागि क्रियाकलापहरु सञ्चालन भएको हुनेछन् । • ३९ वटा नर्सरीको स्थापना तथा व्यवस्थापन भई १५०,००० बिरुवा उत्पादन भएका हुनेछन् । • १५०,००० गोटा बिरुवाहरु व्यवस्थापन गरी ६० हेक्टरमा वृक्षारोपण भएको हुनेछ ।	प्रतिवेदन	
गैह्रकाष्ठ वन पैदावार	• सुगन्धवाल, गुच्चीच्याउ, रातो च्याउ, सिल्पाडी पाखनवेद, चिराईतो, केतुकी, जैतुन, संजिवनी, ढटेलो जस्ता गैरकाष्ठ वन पैदावारको उत्पादन • निजी गैरकाष्ठ वनपैदावारकोखेती गर्ने घरधुरी छैन	सामुदायिक वन तथा कबुलियती वन विकासका माध्यमवाट गैह्रकाष्ठ वन पैदावारको संरक्षण गर्ने • बहुमूल्य जडिबुटी (सुगन्धवाल, गुच्चीच्याउ, रातो च्याउ, सिल्पाडी पाखनवेद, चिराईतो, केतुकी, जैतुन, संजिवनी, ढटेलोको दीगो सङ्कलन र संरक्षण एवं बजार व्यवस्थापन गर्न १०० घ.धु.ले तालिम प्राप्त गरेका हुनेछन् । • १०० घ.धु.ले वार्षिक १५ मे.टन गैह्रकाष्ठ वन पैदावारको दीगो सङ्कलन गरी बिक्री वितरण गरेका हुनेछन् ।	•	
२. सामाजिक विकास क्षेत्र			•	
उद्देश्यः सामुदायिक पूर्वाधार र गुणस्तरीय शिक्षा, स्वास्थ्य सरसफाइका क्रियालापहरुमा समुदायको पहुँच बृद्धि गर्ने ।				
२.१ साक्षरता र गुणस्तरीय शिक्षा	साक्षरता : ६२.४८% • औपचारिक शिक्षामा भर्ना दर : ९० % • छात्र : ……. जना • छात्रा : ….. जना • व्यवसायिक शिक्षा : छैन • साक्षरता कक्षा : १५ वटा • विद्यालय : ६ वटा	विद्यालय भर्नादर छात्र, छात्राको ९० % बाट १०० मा पुर्‍याउने । • गाउँपालिका को साक्षरता ६२.४८ % बाट थप ३७ प्रतिशत वृद्धि गरी १००% मा पुर्‍याउने । • रिफ्लेक्ट कक्षा, सहभागितात्मक सिकाई केन्द्र आदिबाट साक्षरतामा वृद्धि भएको हुनेछ । • .. वटा विद्यालयमा पठन पाठनमा सुधार आएको हुनेछ । • थप ३ वटा पक्की भवन निर्माण भई सञ्चालनमा आएका हुनेछन् • गाउँपालिकामा साक्षरता कक्षा सञ्चालनमा आएका हुनेछन् ।	• गाउँपालिका जिल्ला शिक्षा कार्यालय, विद्यालयहरु, संघ संस्थाहरुको प्रतिवेदन	श्रोतको अभाव • राजनितिक हस्तक्षेप

	गुणस्तरीय शिक्षा • बाल विकास केन्द्र छैन • शिक्षक/ शिक्षिका : १५ जना • विद्यालय पूर्वाधार (भवन ६ वटा • शौचालय, खेल मैदान समेत) १५ वटा कक्षाकोठा • शैक्षिक सामग्रीः अपर्याप्त • शैक्षिक क्यालेण्डरः छ • बालमैत्री शिक्षा पूर्ण नभएको • फरक क्षमता भएका नागरिकमैत्री शिक्षाको अपर्याप्तता	शैक्षिक क्यालेण्डर निर्माण र प्रयोग, बालमैत्री शिक्षाको व्यवस्था, फरक क्षमता भएका नागरिक मैत्री शिक्षाको व्यवस्था, विद्यालय व्यवस्थापन समितिको सक्रियता (समिति गठन, नियमित वैठक, अनुगमन र अन्तरक्रिया, सामाजिक परिक्षण, वार्षिक भेला, आम्दानी खर्चको कम्तिमा वर्ष एक पटक सार्वजनिकिकरण) भएको हुनेछ । • हालका वालविकास केन्द्रमा सामाग्रीहरुको व्यवस्थापन भई बाल सुलभ क्रियाकलापहरु सञ्चालनमा आएका हुनेछन् । • हालको शिक्षक शिक्षिकाको संख्यामा थप शिक्षक शिक्षिकाको थप व्यवस्थापन भई पठन पाठनमा सुधार आएको हुनेछ । • ४ वटा विद्यालयमा पक्की भवन, ३० कोठा मर्मत निर्माण,१ वटा बालमैत्री खानेपानी शौचालय निर्माण, थप फर्निचर (डेस्क बेञ्च) को व्यवस्थागरी गुणस्तरीय शिक्षा र बालमैत्रीक्रियाकलाप सञ्चालन भएको हुनेछ ।	•	
२.२ स्वास्थ्य				
एकिकृत स्वास्थ्य सेवामा पहुँच र गुणस्तरिय सेवा	उपस्वास्थ्य चौकी भवन एक वटा • तालिम प्राप्त स्वास्थ्यकर्मी १ जना (निजी किल्निक) • औषधि उपकरण उपलब्धता पर्याप्त नभएको • राष्ट्रिय अभियानका कार्यक्रम नियमित सञ्चालन भएको • बाल मृत्यु दरः ३२ जना • मातृ मृत्यु दरः २८ जना कुपोषणः १२० जना • औषत आयुः ५८ वर्ष • पाठेघर खस्ने समस्याः८९	शिशु तथा बालमृत्युदर ३२ जना प्रति हजारबाट शतप्रतिशत घटाउने । • मातृमृत्यु दर २८ जना प्रति हजारबाट शतप्रतिशत घटाउने । • कुपोषित आमा र बालबालिकाको संख्या १२० बाट शतप्रतिशत घटाउने । • औषत आयु ५८ वर्षबाट बढाउने । • एक वटा उप स्वास्थ्य चौकी निर्माण तथा व्यवस्थापन भई कार्यान्वयनमा आएको हुनेछ । • थप छ वटा गाउँ घर क्लिनिक व्यवस्थापन गरी प्रत्येक वडामा गाउँघर क्लिनिक सञ्चालनमा आएका हुनेछन् । • दुई वटा प्रसुती गृहको निर्माण तथा सामग्रीको व्यवस्थापन भई सेवामा प्रभावकारीता आएको हुनेछ । • गाउँपालिकाका ११०४ घरधुरीले सर्वसूलभ तरिकाले एकिकृत स्वास्थ्य सेवा प्राप्त गरेका हुनेछन् ।	• जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, संघ संस्थाहरुको प्रतिवेदन ।	श्रोतको अभाव • रोगको महामारी

	जना ● औषधी पसल : छैन	● उप स्वास्थ्य चौकीमा एक जना स्वास्थ्य सहायक (एच.ए.), अहेब तीन जना, अनमी दुई जना र परिचर दुई जना थप गरी स्वास्थ्य सेवा प्रवाहमा थप सुधार आएको हुनेछ । ●१००% महिलाहरुले प्रजनन् सेवा र शतप्रतिशत बालबालिकाहरुले सबै किसिमका खोपहरु प्राप्त गरेका हुनेछन् ● गाउँपालिकामा राष्ट्रिय अभियानका कार्यक्रमहरु नियमित रुपमा सञ्चालनमा आएको हुनेछ । ● पाठेघर खस्ने समस्या भएका महिलाका लागि कम्तिमा एउटा शिविर संचालन भएको हुनेछ ।		
स्वच्छ खानेपानीको पहुँच र पूर्ण सरसफाई	३२ वटा पाईप धाराबाट २८२ घरधुरीलाई खानेपानीको सिमित उपलब्धता र जीर्ण रहेको ● ढुङ्गे धारा ९ वटा (संरक्षण व्यवस्थित नभएको) सरसफाई (शौचालय निर्माण, व्यक्तिगत तथा वातावरणीय सरसफाई) ११०४ घरधुरीले शौचालय प्रयोग गरेको ● सार्वजनिक शौचालय : छैन चेतनामूलक कार्यक्रमहरु सिमित मात्रामा	थप पाँच वटा खानेपानी योजना सञ्चालन गरी थप १८ धाराहरुबाट थप २८२ घरधुरीलाई स्वच्छ खानेपानीको व्यवस्थापन भएको हुनेछ । ●१२ वटा खानेपानी धाराको मर्मत सम्भार भई प्रयोगमा आएका हुनेछन् । ● गाउँपालिकाका ९ वटा ढुङ्गे धारा, पँधेराको व्यवस्थापन र मर्मत सम्भार भई प्रयोगमा आएका हुनेछन् । ● गाउँपालिकामा तीन वटा सार्वजनिक शौचालयहरु निर्माण भई प्रयोगमा आएका हुनेछन् । ● गाउँपालिकामा सरसफाई सम्बन्धी चेतनामूलक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनुका साथै फोहोर व्यवस्थापनका लागि ११४ वटा फोहोर संकलन खाडलको व्यवस्थापन भई प्रयोगमा आएका हुनेछन् । ● गाउँपालिकामा २० पटक सरसफाई सम्बन्धी सचेतना गतिविधिहरु सञ्चालन भएका हुनेछन् ।	● गाविसको रेकर्ड , जि.खा.पा.का.,संघ संस्थाहरुको प्रतिवेदन	श्रोतको अभाव ● ठूला योजनाहरु समयभित्र सम्पन्न हुन कठिन हुन
२.३ महिला, बालबालिका, फरक क्षमता भएका, जेष्ठ नागरिक, एकल महिला, विपन्न वर्ग				
सशक्तिकरण, पहुँच र नियन्त्रण	***<u>महिला केन्द्रित</u>*** ● सहभागिता (सेवा, सुविधामा पहुँच र निर्णय प्रक्रिया) ● महिला हिंसा, कुरिति	विभिन्न संघ संस्थाहरुको समन्वयमा ५५० जना महिला तथा पिछडिएका वर्गहरुलाई नेतृत्व विकास र विभिन्न तालिमहरु दिई क्षमता विकास गरिएको हुनेछ । ●५५० जना महिला तथा पिछडिएका वर्गहरुको सशक्तिकरण भई आयआर्जन तथा सीपमूलक(सिलाई	● गाउँपालिका, संघ संस्थाहरुको प्रतिवेदन ● महिला तथा बालबालिका	

	कायमै • महिला चेतना र सशक्तिकरणको कमी (२८२ घरधुरी)	कटाई, बुनाई आदि) क्रियाकलापहरुमा संलग्न भएका हुनेछन् । • २०० जना महिलाहरुलाई लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण तालिम सञ्चालन भएको हुनेछ । • १३ वटा बस्तीमा महिला साक्षरता कक्षा सञ्चालन भएको हुनेछ ।	कार्यालय, जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयको अभिलेख	
	<u>बालबालिका केन्द्रित</u> • बालमैत्री स्थानीय शासन कार्यविधिमा भएका सूचकहरु आंशिक रुपमा कार्यान्वयन भएको अवस्था	६ महिनासम्मको सवै शिशुलाई आमाले अनिवार्य रुपमा पूर्ण स्तनपान गराएका हुनेछन् । • एक वर्ष भित्रका प्रत्येक बालबालिकाहरुले पूर्ण रुपमा (वि.सी.जी., डि.पी.टी., हेपाटाईटीस बि, दादुराको) खोप पाएका हुनेछन् । • ६ महिनादेखि ५ वर्षसम्मका बालबालिकाहरुले वर्षको २ पटक भिटामीन ए क्याप्सुल खाएका हुनेछन् । • शतपप्रतिशत गर्भवती आमाले स्वास्थ्यकर्मीवाट सुत्केरी गराएका हुनेछन् । • गर्भवती महिलाहरुले कम्तिमा प्रसुती पुर्व चार पटक र प्रसुति पश्चात आमा र नवजात शिशुको कम्तिमा ३ पटक स्वास्थ्य जाँच गराएका हुनेछन् । • सबै घरधुरीमा पिउन योग्य खानेपानीको सुविधा उपलब्ध भएको हुनेछ । • सवै घरधुरीका मानिसहरुले चर्पी गएपछि, खाना खानु अगाडि र बालबालिकाहरुको दिसा धोएपछि साबुन पानीले हात धुने परिपार्टीको विकास भएको हुनेछ ।	• बालबालिका कार्यालय, जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयको अभिलेख	
	१० % बाल विवाह	सबै बालबालिकाहरुको जन्मदर्ता भएको हुनेछ । बाल विवाहको १० प्रतिशतवाट सून्य प्रतिशतमा आएको हुनेछ । • निकृष्ट प्रकारको बालश्रम दर घटेको हुनेछ । • घरपरिवार र समुदायवाट बालबालिकाका विरुद्ध हुने हिंसा, बेचविखन, शोषण, दुर्व्यवहार जस्ता घरेलु हिंसा कम गर्ने कार्य योजना तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याईएको हुनेछ । • बाल संरक्षण सम्वन्धि समुदायमा आधारित बाल संरक्षण	• बालबालिका कार्यालय, जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयको अभिलेख	

		प्रणालीलाई सञ्चालनमा ल्याईएको हुनेछ ।		
		४ वर्षसम्मका बालबालिकाहरु प्रारम्भिक बाल विकास कक्षामा भर्ना भएका हुनेछन् । • कक्षा १ को लागि विद्यालय जाने उमेर समुहका शतप्रतिशत बालबालिकाहरु विद्यालय भर्ना भएका हुनेछन् । • ५ देखि १२ वर्ष उमेर समूहका बालबालिकाहरुले आधारभूत शिक्षा (१ देखि कक्षा ८ सम्म) पुरा गरेका हुनेछन् । • औपचारिक शिक्षाबाट वञ्चित बालबालिकाको लागि अनौपचारिक शिक्षा प्राप्त गर्ने व्यवस्था भएको हुनेछ । • प्रत्येक विद्यालयमा छात्रछात्राकालागि अलग-अलग शौचालयको व्यवस्था भएको हुनेछ । • प्रत्येक विद्यालयमा अतिरिक्त क्रियाकलाप सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन भएको हुनेछ ।	• बालबालिका कार्यालय, जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयको अभिलेख	
		स्थानीय निकायको निर्णय प्रकृयामा १२ देखि १८ वर्ष सम्मका बालबालिकाहरुको संस्थागत सहभागिताको संयन्त्र विकास गरी सहभागी गराईएको हुनेछ । • स्थानीय निकायले सञ्चालन गर्ने योजनामा बालबालिकाको योजना तथा कार्यक्रम समेटिएको हुनेछ । • वि.व्य.स.मा संस्थागत तबरबाट बालबालिकाको आवाज सुनिने व्यवस्था सुनिश्चित भएको हुनेछ । • स्वा.व्य.स.मा बाल क्लबको प्रतिनिधित्व हुनेछ । • गाउँ विकास समितिमा बाल क्लबको सञ्जाल र वडामा बाल समूह गठन भई क्रियाशिल भएका हुनेछन् ।	• बालबालिका कार्यालय, जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालयको अभिलेख	
	फरक क्षमता भएका • संख्या र किसिम : ३६ जना • जेष्ठ नागरिक (म./पु.): १०८ जना • एकल महिला संख्या : २ जना	गाउँपालिकामा सरकारी, गैरसरकारी संस्थाहरुको समन्वय वैठक र सहकार्य गरी अपाङ्ग असहाय र बृद्ध लक्षित सशक्तिकरण र चेतनामूलक क्रियाकलापहरु कम्तिमा १० पटक सञ्चालन भएका हुनेछन् । • लक्षित समुदायका लागि पाँच वटा सामुदायिक भवनहरु निर्माण भएका हुनेछन् । • व्यक्तिगत घटना दर्ता सम्बन्धी वडा नागरिक मञ्च र	• गाउँपालिका, संघ संस्थाहरुको प्रतिवेदन	राजनीतिक पूर्वाग्रह • श्रोतको अभाव

		नागरिक सचेतना केन्द्र मार्फत प्रत्येक वडाहरुमा सचेतना कार्यक्रम सञ्चालनमा आएको हुनेछ । • गाउँपालिकामा फरक क्षमता भएका व्यक्तिहरुको तथ्याङ्क अद्यावधिक गरी राज्यबाट प्राप्त सेवा सुविधा समयमा नै उपलब्ध गराइएको हुनेछ ।		
३.सिंचाई, विद्युतिकरण र वैकल्पिक उर्जा क्षेत्र				
उद्देश्य: स्थानीय साधन श्रोत र श्रमको संरक्षण र प्रयोग गर्दै खानेपानी, सञ्चार, विद्युत र सिंचाईका अवसरवाट समुदायहरुको पहुँच बिस्तार गर्ने ।				
३.१ सिचाई				
सिंचित क्षेत्रमा वृद्धि	हालको सिंचित क्षेत्रफल : १५० हे. • कुलो संख्या : ९ (मर्मत गर्नु पर्ने) • पोखरी/प्लाष्टिक पोखरी संख्या : ४ वटा • वर्षातको पानी सङ्कलन टंकी : २० वटा • थोपा सिंचाई : छैन • स्प्रिङ्कलर : छैन	हालको सिचाई सुविधा पुगेको १५० हे.बाट थप ५० हेक्टरका लागि वृद्धि गरी जम्मा २०० हे.मा सिंचाई सुविधा पुऱ्याउने । • नौ वटा कुलो/नहरको सिचाई बाट १९० हेक्टर • १० वटा पोखरी/प्लाष्टिक पोखरीको सिचाई बाट १० हेक्टर • विभिन्न संघ संस्थाहरु गाउँपालिका, जि.वि.स., सिंचाई कार्यालयहरु सँगको समन्वय र सहकार्यमा नौ वटा सिंचाई कुलो निर्माण, नौ वटा सिंचाई कुलोको मर्मत सुधार, प्लाष्टिक पोखरी १० वटा निमार्ण गरी २०० हे. जमिन सिंचित भई व्यवसायिक तरकारी खेती गरेका हुनेछन् । • गाउँपालिकाको ३५ वटा स्थानमा तटवन्धन भएको हुनेछ ।	• जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, गाउँपालिका, संघ संस्थाहरुको प्रतिवेदन • सिचाई डिभिजन कार्यालयको प्रतिवेदन	श्रोतको अभाव • जलवायु परिवर्तन - खडेरी)
विद्युत सेवा र वैकल्पिक नविकरणीय उर्जा	विद्युत योजना संख्या : १ वटा २८८ घ.धु लाभान्वित	थप दुई वटा जल विद्युत निर्माण भई गाउँपालिकाका थप ८१६ घरधुरी गरी जम्मा ११०४ घरधुरीले सेवा प्राप्त गरेका हुनेछन् ।	• विद्युत कार्यालय., गाउँपालिका, संघ संस्थाको प्रतिवेदन	
	सोलार प्रयोग गर्ने : ० घरधुरी	• विद्यामान २८२ घरधुरीमा सोलार सेवा विस्तार भई विशेष सौर्य उर्जा कार्यक्रम संचालन भएको हुनेछ ।	• विद्युत कार्यालय., गाउँपालिका,	
	सुधारिएको चुलो प्रयोग घरधुरी संख्या : ३५	काठ दाउराको प्रयोगमा ३०% कमी भई वनजङ्गल संरक्षण भएको हुनेछ । • १ देखि ६ वटै वडाहरुमा जम्मा २८२ घरधुरीहरुमा सुधारीएको चुलो निर्माण भई महिलाको स्वास्थ्य तथा वातावरणको प्रवर्द्धन भएको हुनेछ । • गाउँपालिकाका सवै घरधुरीमा सुधारिएको चुलो निर्माण	• विद्युत कार्यालय., गा.वि.सको रेकर्ड ., विभिन्न संघ संस्थाको प्रतिवेदन	

		एवं प्रयोगमा आई वि.सं २०७९ साल भित्र गाविस धुँवा रहित घोषणा भएको हुनेछ । • गाउँपालिकाको २८२ घरधुरीमा सोलार वत्ती निर्माण भई प्रयोगमा आएका हुनेछन् ।		
सूचनामा पहुँच	टेलिफोन : छैन • इमेल/इन्टरनेट : छैन • मोबाईल : ८२७ घरधुरी • स्थानीय रेडियो ५०० घ.धु. • टेलिभिजन : १० घरमा • पत्रपत्रिका : छैन	गाउँपालिकाको पायक पर्ने स्थानमा दुई वटा टेलिफोन टावर निर्माण भई सबै घरधुरीको मोबाईल सेवामा प्रभावकारीता आएको हुनेछ । • २८२ घरधुरीमा रेडियो टेलिभिजन प्रयोगको क्षमतामा बिस्तार भएको हुनेछ ।	• नेपाल टेलीकम, गाउँपालिका, संघ संस्थाको प्रतिवेदन	
४. भौतिक तथा सामाजिक पूर्वाधार क्षेत्र				
उद्देश्यः सडक सञ्जालको विकास र विस्तार गरी स्थानीय उत्पादनको बजारीकरण गर्नुका साथै भौतिक क्षेत्रका आयोजनाहरुमा लक्षित समुदायको अर्थपुर्ण सहभागितामाबृद्धि गर्ने ।				
सेवामा पहुँच र आवागमन	मुख्य सडकबाट बस्तीसम्मको औषत समय ४ घण्टा • कच्ची सडक : छैन • झोलुङ्गे पुल : ४ वटा • पाटी, पौवा, चौतारी : ३० वटा • काठेपुल : १ वटा • सामुदायिक भवन : १ वटा • गाउँपालिका भवन : छैन	गाउँपालिकाका सबै वडाहरु छुने छ वटा सडक (३५ कि.मी). निर्माण भई आवत जावतमा सहजता आएको हुनेछ । • दुई वटा झोलुङ्गे पुल, पुल पुलेसा निर्माण भई प्रयोगमा आएका हुनेछन् । •१५ वटा गोरेटो घोरेटो बाटो निर्माण भई सवै वडाका समुदायहरु लाई आवत जावतमा सहजता आएको हुनेछ । • गाउँपालिकामा पाँच वटा सामुदायिक भवनहरुको निर्माण भई सञ्चालनमा आएको हुनेछ । • गाविसमा भएका १० वटा पाटी पौवा र चौतारीहरुको मर्मत संभार भई सञ्चालनमा आएको हुनेछ । • गाविसको पायक पर्ने स्थानमा गाउँपालिकाको समीक्षालय सहितको १० कोठे भवन निर्माण भई सेवा प्रवाह भएको हुनेछ । • गाउँपालिकामा नौ वटा आधुनिक पानी तथा सौर्य घट्ट निर्माण भई प्रयोगमा आएका हुनेछन् ।	• सडक कार्यालय, गाउँपालिका, संघ संस्थाको प्रतिवेदन • डिभिजन कार्यालयको प्रतिवेदन • गाउँपालिकाको योजना लगत किताव	
५. सुशासन तथा संस्थागत विकास क्षेत्र				
• उद्देश्यः गाउँपालिकामा सामाजिक समावेशीकरण, लैङ्गिक समानता, जवाफदेहिता तथा पारदर्शीता सुनिश्चित गर्ने ।				

५.१ सुशासन				
भ्रष्टाचार रहित, उत्तरदायि र पारदर्शी शासन व्यवस्था	नागरिक वडा पत्र नभएको • कार्यक्रम बजेटको सार्वजनिकिरण सवैलाई प्रयाप्त जानकारी छ • गाउँपालिकाको कार्यालय व्यस्थापन नभएको • उजुरी एवं गुनासो सुनुवाई संयन्त्रको गाउँपालिकामा व्यवस्थाको कमी • पुरस्कार सम्मान र दण्डको व्यवस्था नभएको • गाउँपालिकाको परिषद नियमित छ तर वैठक नियमित छैन • वडा समिति, अन्य समितिहरुको नियमित वसालिनु पर्ने • आवधिक योजना निर्माण छ।	विषयगत योजनाका प्राथमिकतामा परेका क्रियाकलापहरु गाउँपालिकाको वार्षिक योजनामा आई कार्यान्वयन भएका हुनेछन् • गाउँपालिकाका प्रत्येक वडामा अनुगमन समितिको गठन भई योजनाहरुको नियमित अनुगमन भएको हुनेछ। • वार्षिक रुपमा आवधिक योजनाको समीक्षा गरिएको हुनेछ। • हरेक कार्यक्रमहरुको सार्वजनिक सुनुवाई, समीक्षा र लेखापरीक्षण एवं प्रभावकारी अनुगमन भएको हुनेछ। • दलित, महिला एवं वालवालिकाहरुको निर्णय प्रकृया र कार्यकारिणी समितिमा पहुँच बृद्धि गर्न हालको अवस्थाबाट ३५%ले वृद्धि भएको हुनेछ। • दलित, महिला एवं बालबालिकाहरुको निर्णय प्रक्रिया र कार्यकारिणी समितिको पहुँचमा क्रमशः २५, ३५ र १०% ले अर्थपूर्ण सहभागिता भएको हुनेछ।	• गाउँपालिकाको वार्षिक योजना • परिषद्को निर्णय • अनुगमन प्रतिवेदन • वैठक निर्णय • सार्वजनिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदन	राजनीतिक अस्थिरता • श्रोतको अभाव • सामाजिक सुरक्षा • गाउँपालिकामा सचिवको उपस्थिति
	वार्षिक योजना छ तर पुस्तकका रुपमा प्रकाशन भएको छैन • क्षमता विकास योजना छैन • सुपरिवेक्षण, अनुगमन र नियमित समिक्षा प्रभावकारी नभएको • योजनाको नियमित सार्वजनिक सुनुवाई, समीक्षा र परीक्षण नभएको • लेखापरीक्षण प्रभावकारी नभएको	गाउँ विकास समिति न्यूनतम शर्त तथा वार्षिक कार्य सम्पादनमा उत्तिर्ण भई थप अनुदान प्राप्त गरेको हुनेछ। • गा.वि.स.ले क्षमता विकास योजना निर्माण गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको हुनेछ। • सेवाग्राहीको पहुँच पुग्ने स्थानमा सुचना पाटी र नागरिक वडा पत्र राखिएको हुनेछ। • हरेक कार्यक्रम र योजनाहरुको सार्वजनिक सुनुवाई, समीक्षा र लेखापरीक्षण प्रत्येक वर्ष प्रभावकारी रुपमा भएको हुनेछ। • गाउँपालिकामा कृषि वन तथा वातावरण समिति गठन भई कृषि प्रसार सेवा स्थानीयस्तरमा संस्थागत भएको हुनेछ।	• गाउँपालिकाको वार्षिक योजना • परिषद्को निर्णय • अनुगमन प्रतिवेदन • वैठक निर्णय • सार्वजनिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदन	

	• समन्वय र सञ्जालिकरणको कमी छ । • लक्षित वर्ग केन्द्रित स्रोत विनियोजन पर्याप्त नभएको • लक्षित वर्ग केन्द्रित बजेट प्रभावकारी कार्यान्वयन नभएको • सङ्गठन र संरचना अपर्याप्ता	• गाउँपालिकामा रहेका सम्पूर्ण विद्यालयहरुको नियमित सार्वजनिक सुनुवाई सञ्चालन भएको हुने छ । • गाउँपालिकामा क्रियाशिल विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी निकायहरुले अनिवार्य रुपमा कार्यक्रम तथा बजेट गाउँ परिषद्मा पेश गर्ने र कार्यक्रमको प्रगति प्रतिवेदन गाविसको कार्यालयमा पेश गरेका हुनेछन् । • उपभोक्ता समितिलाई तालिम संचालन भई योजनाको कार्यान्वयनमा प्रभावकारीता आएको हुनेछ ।		
५.२ अन्य				
स्थानीय सीप, श्रोत साधन परिचालन र अभिवृद्धि	गाउँपालिकाको आन्तरिक स्रोत कमी • सम्भाव्यता खोजी नभएको • स्थानीय सीप प्रवर्द्धनमा कमी	गाउँपालिकाको आयश्रोत वृद्धिका थप अवसर खोजी भएको हुनेछ । • स्थानीय निकायको समन्वय र सहकार्यमा बिस्तार भएको हुनेछ • जडिबुटी निकासी करलाई व्यवस्थित गरी कार्यान्वयनमा आएको हुनेछ ।	• गाउँपालिकाको वार्षिक योजना • परिषद्को निर्णय • अनुगमन प्रतिवेदन • वैठक निर्णय • सार्वजनिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदन	

४. प्राथमिकता क्षेत्र र सूचकहरु

४.१ विषयगत क्षेत्र, सूचकहरु, समयावधि र जिम्मेवारी

विषयगत क्षेत्र एवं सूचकहरु	जम्मा लक्ष्य	क्रियाकलापहरुको कार्य योजना				कार्यान्वयन गर्ने निकायहरु
		पहिलो बर्ष	दोस्रो बर्ष	तेस्रो बर्ष	अन्तिम दुई बर्ष	
१. आर्थिक विकासका क्षेत्र						
१.१ योजना तथा कार्यक्रम (वडा नं. र वस्तीको नाम)						
विविध कृषि कार्यक्रम तर्फ १–६ वटै वडाहरुमा)	१८	६	६	३	३	गाउँपालिका, जि.कृ.वि.का
विविध पशु विकास कार्यक्रम तर्फ १–६ वटै वडाहरुमा)	१८	६	६	३	३	
ठिमेर जग्गा पर्खाल घेरावार, २, ठिमेरगाउँ	५	५	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	
पुँगा जग्गा पर्खाल घेरावार, २,पुँगागाउँ	५	५	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	
लंङगुङ खेत पर्खाल घेरावार, ३,ढुकोट	५	५	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	
तेराङ ज्यूलो पर्खाल घेरावार, ५,तेराङगाउँ	५	५	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	
पिम्री ज्यूलो पर्खाल घेरावार, ५,पिम्रीगाउँ	५	५	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	
घर्याङ ज्यूलो पर्खाल घेरावार, ५,घर्याङगाउँ	५	५	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	
क्याङ ज्यूलो पर्खाल घेरावार, ५,घर्याङगाउँ	५	५	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	
चुग्लाखेत पर्खाल घेरावार, ६,सेरीगाउँ	५	५	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	
मुकोट ज्यूलो पर्खाल घेरावार, ६,मुकोटगाउँ	५	५	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	
कृषि सम्बन्धी सीपमूलक तालिम, १–६ वटै वडाहरुमा)	७०० जना	१००	२००	२००	२००	
कृषकहरुको व्यवसायिक योजना निर्माण र कार्यान्वयन	५०० जना	१००	१००	१००	२००	गाउँपालिका, जि.कृ.वि.का
पशु/पंक्षी पालन (गाई, कुखुरा, बाखा, भैंसीपालन), १–६ वटै वडाहरुमा)	५०० जना	१००	१००	१००	२००	गाउँपालिका, जि.कृ.वि.का
नश्ल सुधारका लागि उन्नत बोका/राँगा/बहर वितरण, १–६ वटै वडाहरुमा)	५०० जना	१००	१००	१००	२००	गाउँपालिका, जि.कृ.वि.का
व्यवसायिक उन्नत जातका पशु/पंक्षी पालन, १–६ वटै वडाहरुमा)	५०० जना	१००	१००	१००	२००	गाउँपालिका, जि.कृ.वि.का
वन क्षेत्र विकास (सामुदायिक र कबुलियती वन) र घेरवार, १–६ वटै वडाहरुमा)	३९ वटा	९ वटा	९ वटा	९ वटा	१२ वटा	जिसस, गाउँपालिका
उपभोक्ता समितिको क्षमता विकास, १–६ वटै वडाहरुमा)	३९ वटा	९ वटा	९ वटा	९ वटा	१२ वटा	जिसस, गाउँपालिका
वन जन्य उद्योग - फर्निचर, १–६ वटै वडाहरुमा)	४ वटा	१	१	१	१	जिसस, गाउँपालिका, घरेलु
वातावरण तथा प्रकोप	९ वस्ती	२	२	२	३	

व्यवस्थापन (बाढी,पहिरो, आगजनी) नियन्त्रण, १–६ वटै वडाहरुमा)		वस्ती	वस्ती	वस्ती	वस्ती	
नर्सरी स्थापना र व्यवस्थापन, १–६ वटै वडाहरुमा)	३९ वटा	१० वटा	१० वटा	१० वटा	९ वटा	
वृक्षारोपण, १–६ वटै वडाहरुमा)	६ हे.	२ हे.	२ हे.	१ हे.	१ हे.	
गैह्रकाष्ठ वन पैदावार संरक्षण र सङ्कलन तालिम तथा व्यवस्थापन, १–६ वटै वडाहरुमा)	१०० घरधुरी	२०	२०	२०	४०	
गैह्रकाष्ठ वन पैदावारको सङ्कलन सम्वन्धि तालिम, १–६ वटै वडाहरुमा)	१०० घरधुरी	२०	२०	२०	४०	
जडिबुटी नर्सरीको स्थापना तथा व्यवस्थापन, १–६ वटै वडाहरुमा)	५ वटा	१	१	२	१	

क्षेत्रगत विषयका कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि कार्यनीति

- ग्रामीण पर्यटनको पहिचान एवं संरक्षण गरी पर्यटन विकास गर्ने ।
- उन्नत बीउ बिजन, नश्ल सुधार, प्रविधिको प्रयोग र व्यवसायिकरण गर्ने ।
- प्राङ्गारिक खेती प्रद्धतिलाई प्रवर्द्धन गर्ने ।
- कृषक व्यवसाय पाठशाला सञ्चालन गर्ने ।
- पकेट क्षेत्र विकास गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
- विकेन्द्रित कृषि प्रसार सेवा उपलब्धताको लागि कृषि वन तथा वातावरण समिति गठन र क्षमता अभिवृद्धि हुने ।
- गैह्रकाष्ठ वन पैदावारको उचित संरक्षण, व्यवस्थापन र प्रयोग गर्ने ।
- कृषि तथा गैर कृषि उपज सङ्कलनका लागि सङ्कलन केन्द्र निर्माण तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
- अन्तर निकाय तथा संस्थाहरुसँग समन्वय, सहकार्य, सञ्चार र सञ्जालिकरण गर्ने ।

विषयगत क्षेत्र एवं सूचकहरु	जम्मा लक्ष्य	क्रियाकलापहरुको कार्य योजना				कार्यान्वयन गर्ने निकायहरु
		पहिलो बर्ष	दोस्रो बर्ष	तेस्रो बर्ष	अन्तिम दुई बर्ष	
२. सामाजिक विकास क्षेत्र						
२.१ योजना तथा कार्यक्रम (वडा नं. र वस्तीको नाम)						
विद्यालय भवन निर्माण मर्मत सुधार	१० वटा	२	२	२	४	जिल्ला शिक्षा कार्यालय., गाउँपालिका
महिला स्वास्थ्य स्वयमसेविकालाई पुरस्कार तथा सम्मान कार्यक्रम, वडा नं. १-६ सवै	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	
तेन्जीन नोर्गे आधारभूत विद्यालयको ४ कोठे भवन, ४ कागकोट	४ कोठे १ वटा भवन	०	०	०	०	
स्वास्थ्य सम्वन्धी विविध कार्यक्रम संचालन, १-६ सवै	१५	५	५	३	२	
सास्कृतिक कार्यक्रम संचालन, १-६ सवै वडाहरुमा	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	
महिला तथा वालवालिकाको विविध कार्यक्रम संचालन, १-६ सवै	१५	५	५	३	२	
अशक्त तथा अपाङगहरुका लागि विविध कार्यक्रम संचालन गर्न, १-६ सवै	१५	५	५	३	२	
छार्काभोट आधारभूत विद्यालयको भवन छाँया नेपाल संग म्याचिङफण्ड, १-६ सवै	४ कोठे १ वटा भवन	०	०	०	०	
छार्काभोट आधारभूत विद्यालयको लागि प्रोजेक्टर खरिद, १,छार्का	१	०	०	०	०	
जनजागृती आधारभूत विद्यालयको खेल मैदान निर्माण, ६,सेरी	१	०	०	०	०	
जनजागृती आधारभूत विद्यालयको लागि प्रोजेक्टर खरिद, ६,सेरी	१	०	०	०	०	
तेन्जीन नोर्गे आधारभूत विद्यालयको खेल मैदान पर्खाल घेरावार, ४,कागकोट	१	०	०	०	०	
तेन्जीन नोर्गे आधारभूत विद्यालयको प्रोजेक्टर खरिद, ४,कागकोट	१	०	०	०	०	
टाक्मार गुम्वा उद्घाटन कार्यक्रमको लागि, २र ३ पुँगा	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	
मुलुङ धर्मशाला मर्मत तथा संभार, १,छाका	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	
लेजुङ क्याम्पीडसाईडको शौचालय निर्माण, १,छाका	२	२	०	०	०	
छुप्कोपाल गुम्वा मर्मत, ३,ढुकोट	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	
रिन्जीन गुम्वामा शौचालय निर्माण, ४,कागकोट	२	२	०	०	०	
पिम्रीगाउँ खानेपानी मर्मत तथा संभार, ५,पिम्री	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	
छार्का स्वास्थ्य भवन मर्मत, ३,ढँडगाउँ	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	

शैक्षिक क्यालेण्डर,बालमैत्री शिक्षा, फरक क्षमता भएका नागरिक मैत्री शिक्षा, विद्यालय व्यवस्थापन समितिको सक्रियता (समिति गठन, नियमित वैठक, अनुगमन र अन्तरक्रिया, सामाजिक परिक्षण, वार्षिक भेला, आम्दानी खर्चको कम्तिमा वर्ष एक पटक सार्वजनिकरण गर्ने जस्ता कार्यहरु गर्ने)	नियमित	नियमित	नियमित	नियमित	नियमित	

क्षेत्रगत विषयका कार्यक्रम कार्यान्वियनका लागि कार्यनीति

- पानीजन्य रोगहरुको प्रकोपको न्यूनिकरण गर्न स्वास्थ्य तथा सरसफाई गतिविधिहरु सञ्चालन गर्ने ।
- गाउँपालिकामा शैक्षिक क्यालेण्डर अनुसार शिक्षाका गतिविधिहरु सञ्चालन गर्ने ।
- विद्यालय तथा स्वास्थ्य संस्थाहरुका लागि आवश्यक पूर्वाधारको विकासका लागि आवधिक योजनाका माध्यमवाट श्रोत साधनको खोजी गर्ने ।
- रिफ्लेक्ट कक्षा आदिबाट साक्षरतामा वृद्धि गर्ने ।
- लक्षित समुदाय विशेष गरी महिला, दलित, बालबालिका र फरक क्षमता भएकाहरुका लागि सीपमूलक, आयमूलक तालिम सञ्चालन गर्ने ।
- गाउँपालिकामा सञ्चालित खानेपानी योजनाहरुको मर्मत सम्भार समिति र कोषको निर्माण गर्ने ।
- गाउँपालिकाखुल्ला दिसामुक्त क्षेत्र घोषणा भई सकेकाले निरन्तर सरसफाई गतिविधि सञ्चालन गर्ने ।
- गाउँपालिकामा रहेका बालक्लब, व्यवस्थापन समिति , सामुदायिक संस्था र पारालिगल समितिलाई संस्थागत विकास गर्ने ।
- विश्व हात धुने दिबस आदि जस्ता सरसफाई सम्वन्धी सचेतना मुलक क्रियाकलापहरु बस्ती स्तरमा सञ्चालन गर्ने ।

विषयगत क्षेत्र एवं सूचकहरु	जम्मा लक्ष्य	क्रियाकलापहरुको कार्य योजना				कार्यान्वयन गर्ने निकायहरु
		पहिलो बर्ष	दोस्रो बर्ष	तेस्रो बर्ष	अन्तिम दुई बर्ष	
३. पूर्वाधार विकास क्षेत्र						
३.१ योजना तथा कार्यक्रम (वडा नं. र वस्तीको नाम)						
वैकल्पीक उर्जा स्वरुप होम सोलार सिस्टमको लागि सोलार खरिद तथा वितरण उपभोक्ता समिति मार्फत, ३,५,र ६ ढुकोट, ५का सवै र मुकोट	२८२ घरधुरी	२८२	०	०	०	गाउँपालिका
तिन्जे,छार्का हुँदै कागकोट सम्म मोटर वाटो, १ देखि ६ वडा सवै	७ वटा	४	२	२	१	गाउँपालिका तथा अनुदान
छुईतिङ देखि स्याक्लुङ सम्म सिचाई योजना, ३ ढाँडगाउँ	३	२	१	०	०	
कोवु लाप्चे घ्याजा हुँदै छोलाङ सम्म सिचाई योजना, ४ कागकोट	३	२	१	०	०	
भेरी नदीमा काठेपुल निर्माण, ४,कागकोट	२ वटा	१	१	०	०	
च्याप्को भिर घोरेटो वाटो निर्माण, ४,कागकोट	४	२	१	१	०	
कागकोट देखि पिम्रीसम्म मोटर वाटो निर्माण, ४ कागकोट	१	१	०	०	०	
पिम्री देखि सेरी सम्म मोटरवाटो निर्माण, ५ पिम्री	१	१	०	०	०	
३.२ सामुदायिक पूर्वाधार निर्माण						
डोम्वो खोला झोलुङगे पूल निर्माण, वडा नं १,छार्का	१	१	०	०	०	संघीय वा प्रदेश सरकार
धुलुङ खोला झोलुङगे पूल निर्माण, वडा नं ३,ढुकोट	१	१	०	०	०	
फुटेङन्याल झोलुङगे पूल निर्माण, वडा नं ४,कागकोट	१	१	०	०	०	
लाप्चे खोला जलविधुत आयोजना, वडा नं ४,कागकोट	१	१	०	०	०	
थलाङज खोला झोलुङगे पूल निर्माण, वडा नं ५,	१	१	०	०	०	
ताना खोला ढस पूल निर्माण, वडा नं ५,पिम्री	१	१	०	०	०	
केवु खोला ढस पूल निर्माण, वडा नं ६,मुकोट	१	१	०	०	०	

क्षेत्रगत विषयका कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि कार्यनीति

- भौतिक पूर्वाधारहरु निर्माणकालागि विभिन्न निकायमा अनुरोध गर्ने ।
- स्थानीय श्रमको थप लगानीका लागि समुदायलाई अग्रसर पार्ने ।
- ग्रामीण कृषि सडक निर्माण कार्यलाई क्रमागत योजनाको रुपमा सञ्चालन गर्ने ।
- गाउँमा भएका भौतिक पूर्वाधारहरुको दीगो संरक्षणका लागि नागरिकलाई सचेतना जगाउने ।

- गाउँपालिकामा संचालन गरिने पूर्वाधार विकास निर्माणमा साझेदारी विकास गर्ने ।
- योजनाको दीगो विकासका लागि मर्मत सम्भार कोषको स्थापना र परिचालन गर्ने ।
  - पानीका श्रोतहरुको संरक्षण सम्वर्धन गरी स्थानीय साधनको अधिकतम प्रयोग गर्ने ।
  - कुलो, पोखरी, आकाशे पानी सङ्कलन ट्याङ्की निर्माण र थोपा सिंचाईका प्रविधिहरु हस्तान्तरण गर्ने ।
  - अन्तर निकाय तथा संस्थाहरुसंग समन्वय, सहकार्य गरी श्रोतको व्यवस्थापनमा पहल गर्ने ।
  - टेलीफोन टावर निर्माणका लागि नेपाल टेलिकमलाई अनुरोध गर्ने ।
  - एक घर एक धुँवा रहित चुलो निर्माण अनिवार्य गर्ने ।

विषयगत क्षेत्र एवं सूचकहरु	जम्मा लक्ष्य	क्रियाकलापहरुको कार्य योजना				कार्यान्वयन गर्ने निकायहरु
		पहिलो बर्ष	दोस्रो बर्ष	तेस्रो बर्ष	अन्तिम दुई बर्ष	
४. वातावरण तथा विपत व्यवस्थापन विकास क्षेत्र						
४.१ योजना तथा कार्यक्रम (वडा नं. र वस्तीको नाम)						
गाउँघर फोहोर व्यवस्थापन	१ देखि ६	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	
पदाधिकारीहरुको विमा तथा विपद व्यवस्थापन	१ देखि ६					
भेरीखोला तडवन्धन, ६ मुकोट	१	१	०	०	०	गाउँपालिका

क्षेत्रगत विषयका कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि कार्यनीति

- योजनाको दीगो विकासका लागि मर्मत सम्भार कोषको स्थापना र परिचालन गर्ने ।
- पानीका श्रोतहरुको संरक्षण सम्वर्धन गरी स्थानीय साधनको अधिकतम प्रयोग गर्ने ।
- कुलो, पोखरी, आकाशे पानी सङ्कलन ट्याङ्की निर्माण र थोपा सिंचाईका प्रविधिहरु हस्तान्तरण गर्ने ।
- अन्तर निकाय तथा संस्थाहरुसंग समन्वय, सहकार्य गरी श्रोतको व्यवस्थापनमा पहल गर्ने ।
- टेलीफोन टावर निर्माणका लागि नेपाल टेलिकमलाई अनुरोध गर्ने ।

विषयगत क्षेत्र एवं सूचकहरु	जम्मा लक्ष्य	क्रियाकलापहरुको कार्य योजना				कार्यान्वयन गर्ने निकायहरु
		पहिलो बर्ष	दोस्रो बर्ष	तेस्रो बर्ष	अन्तिम दुई बर्ष	
५. सुशासन तथा अन्य भ्रष्टाचार रहित, उत्तरदायी र पारदर्शी शासन व्यवस्था						
५.१ योजना तथा कार्यक्रम						
क्षेत्रगत योजनाहरुको कार्यान्वयन	नियमित	नियमित	नियमित	नियमित	नियमित	गाउँपालिका
आवधिक योजनाको नियमित अनुगमन, समीक्षा तथा मुल्याङ्कन	४ पटक	०	१	१	२	गाउँपालिका
सार्वजनिक सुनुवाई एवं लेखापरिक्षण	नियमित	नियमित	नियमित	नियमित	नियमित	गाउँपालिका
स्थानीय संस्थामा लक्षित समुदायको पहुँचमा वृद्धि	३५ %	नियमित	नियमित	नियमित	नियमित	गाउँपालिका
स्थानीय श्रोतहरुमा लक्षित समुदायको पहुँच	३५ %	नियमित	नियमित	नियमित	नियमित	गाउँपालिका
गाउँपालिकाको आवधिक योजना निर्माण	१ पटक	१	०	०	०	गाउँपालिका
कर्मचारी तालिम	नियमित	नियमित	नियमित	नियमित	नियमित	गाउँपालिका
कृषि वन तथा वातावरण समिति गठन र परिचालन गरिनेछ।	१ पटक	नियमित	नियमित	नियमित	नियमित	गाउँपालिका
गाउँपालिकामा रहेका सम्पूर्ण विद्यालयहरुको नियमित सार्वजनिक सुनुवाई गरिनेछ।	अनिवार्य नियमित	नियमित	नियमित	नियमित	नियमित	गाउँपालिका
नागरिक वडा पत्रको स्थापना	१ पटक	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	गाउँपालिका

तथा कार्यान्वयन गर्ने	व्यवस्थित					
गाउँपालिकामा क्रियाशिल विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी निकायहरुको कार्यक्रम तथा बजेट गाउँ परिषद् र प्रगति प्रतिवेदन गाउँपालिकाको कार्यालयमा पेश गर्ने गराउने ।	ऋनिवाय	अनिवाय	अनिवाय	अनिवाय	अनिवाय	गाउँपालिका
उपभोक्ता समितिलाई तालिम	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	निरन्तर	गाउँपालिका
गाउँपालिकाको आवधिक योजनाको अर्न्तगतका कार्यक्रमहरुको ब्रोशर प्रकाशन र सार्वजनिकिकरण गन	१ पटक	१ पटक	०	०	०	गाउँपालिका
अन्य						
स्थानीय सीप, श्रोत साधन खोज अनुसन्धान एवं परिचालन र अभिवृद्धि	ि नियमित	नियमित	नियमित	नियमित	नियमित	जिसस., गाउँपालिका

क्षेत्रगत विषयका कार्यक्रम कार्यान्वयनका लागि कार्यनीति

- लक्षित समुदायको लक्षित बजेट प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्न वडाहरुलाई संस्थागत विकास गर्ने ।
- गाउँपालिकामा सञ्चालन हुने योजनाहरुको अनिवार्य सार्वजनिक सुनुवाई, समीक्षा र जनलेखा परीक्षण गर्ने । गाउँपालिकाको अनुगमन समितिलाई सशक्त बनाउने र प्रत्येक वडामा अनुगमन समितिको गठन गर्ने ।
- आवधिक योजनाको नियमित समीक्षा गर्ने ।
- लक्षित बजेट सही प्रयोजनका लागि लक्षित समुदायलाई सशक्तिकरण गर्ने ।
- गाउँपालिकामा सूचना पाटी र नागरिक वडा पत्र तयार गरी टाँस गर्ने ।
- गाउँपालिकामा सञ्चालन हुने सबै योजनाहरुको लागत बोर्ड राख्ने ।
- गाउँपालिकाका क्रमागत योजनाहरुलाई निरन्तरता दिँदै गाउँपालिकाको दीर्घकालिन लक्ष्य प्राप्ति गर्न अग्रसर रहने ।
- गाउँपालिकामा विकृति विसंगति नियन्त्रणकालागि विशेष कार्यनीति तय गरी संचालन गर्ने ।
- आवधिक योजनाको माध्यमबाट गाउँपालिकामा थप योजना तथा बजेट भित्र्याउन कोशिस गर्ने ।

५. साझा सरोकारका विषयवस्तु

५.१ जलवायु तथा वातावरण

जलवायु परिवर्तन र यसका असरहरुलाई न्यूनिकरण गर्नका लागि छार्का ताङसोङ गाउँपालिकाले देहाय बमोजिमका कार्यनीतिहरु अवलम्वन गर्ने छः

- मानव जन्य प्रकोपहरु न्यूनिकरण गर्न सञ्चार माध्यमबाट चेतनामुलक क्रियाकलापहरु सञ्चालन गर्ने ।
- वन विनास, भू-क्षय, आगलागी रोकथाम गर्न जनचेतना जगाउने एवं वृक्षारोपण कार्यक्रमलाई अभियानको रुपमा सञ्चालन गर्ने ।

- सामुदायिक वनहरुको वन कार्य योजना निर्माणको लागि जिल्ला वन कार्यालय र अन्य दातृ निकायहरुसँग समन्वय र सहकार्य गर्ने ।
- वन संरक्षण गर्ने सम्बन्धी नीतिहरु कार्यान्वयन गर्न गराउनको लागि पहल गर्ने ।
- छार्का ताङसोङ गाउँपालिकामा शौचालयको प्रयोग गरी खुल्ला दिसामुक्त क्षेत्र घोषणा गर्ने र थप सरसफाई प्रवर्द्धनका क्रियाकलापहरु सञ्चालन गर्ने ।
- खानेपानीका मुहानहरु संरक्षण गर्ने क्रियाकलापहरुलाई प्रोत्साहन गर्ने तथा पानीका वैकल्पिक श्रोतहरु पहिचान एवं प्रयोग गर्ने ।
- वैकल्पिक उर्जाको पहुँचमा वृद्धि गर्न विशेष पहल गर्ने ।
- जैविक तथा दीगो भू-व्यवस्थापन प्रविधिमा आधारित कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन क्रियाकलाप सञ्चालन गर्ने ।
- स्थानीय सडकहरु निर्माण गर्दा स्थानीय हरित सडकको अवधारणा अनुसार निर्माण गर्ने, ठूलो औजार, उपकरण र विष्फोटक पदार्थहरु प्रयोगलाई निरुत्साहित गर्ने ।
- पाँच वर्षभित्र गाउँपालिकालाई धुवाँ रहित गाउँपालिकाको घोषणा गर्न विशेष कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।

५.२ लैङ्गिक समानता, सामाजिक समावेशीकरण एवं बालमैत्री स्थानीय शासन

गाउँ विकास समितिले लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण एवं बाल विकास सम्बन्धी नीतिहरुलाई व्यवहारिक रुपमा कार्यान्वयनमा ल्याउनका लागि तपसिल बमोजिमका कार्य नीतिहरु अवलम्वन गर्ने :

- लैङ्गिक समानता सम्बन्धी अभिमुखिकरण गर्ने ।
- गाउँपालिका स्तरमा लैङ्गिक बजेट र यसको लेखापरीक्षण गर्ने परिपाटीको थालनी गर्ने ।
- महिला समूहहरुलाई विकासको मुलधारमा समाहित गर्ने खालका क्रियाकलापहरु सञ्चालन गर्ने र निर्णय प्रक्रियामा महिलाहरुको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गर्ने ।
- महिला, एकल महिला, असहाय, फरक क्षमता भएका, दलित एवं पिछडा वर्ग एवं अल्पसंख्यकहरुको क्षमता वृद्धि र तिनीहरुको सक्रिय, सिर्जनात्मक सहभागिता, संरक्षण र हेरचाहको व्यवस्थालाई प्रभावकारी कार्यान्वयन र अनुगमन गर्ने ।
- बाल बचाउ, बाल विकास, बाल संरक्षण र बाल सहभागितालाई संस्थागत गरी बाल लक्षित क्रियाकलापहरु कार्यान्वयनको सुनिश्चित गर्ने ।
- बाल मैत्री प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि गाउँपालिकामा कार्यरत संघसंस्थाहरुमा अभिमुखिकरण गर्ने, गराउने ।

- गाउँपालिकास्तरमा महिला एवं अति विपन्न वर्गलाई विकास प्रक्रियामा मूलप्रवाहिकरण गरी कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न गाउँपालिका एवं क्षेत्रगत कार्यक्रमहरु पारदर्शी र सहभागितात्मक रुपमा सञ्चालन गरिनेछ ।
- महिला समूहहरुलाई विकासको मुलधारमा समाहित गर्ने खालका क्रियाकलापहरु सञ्चालन गर्ने र निर्णय प्रक्रियामा महिलाहरुको सहभागिता सूनिश्चित गर्ने ।

५.३ गाउँपालिकाको क्षमता विकास

क.स	विषयवस्तु	कसलाई
१	स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को अभिमुखीकरण • योजना तर्जुमा कार्यान्वयन,पारदर्शीता र जवाफदेहिता सम्बन्धी तालिम । • गाउँपालिकाको आन्तरिक श्रोत साधन र सरोकारवाला विश्लेषण तथा समन्वय बिस्तार तालिम • गाउँपालिकाका विनियम निर्माण तथा कार्यान्वयन सम्बन्धी	गाउँपालिका कर्मचारी, राजनीतिक दलका पदाधिकारी
२	निर्माण पूर्व व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम • निर्माण पश्चात मर्मत संभार तालिम	उपभोक्ता समिति
३	स्थानीय तहको योजना तर्जुमा प्रक्रिया र चरण सम्वन्धि तालिम • वडाहरुको काम कर्तव्य र अधिकार सम्बन्धी तालिम	वडाका पदाधीकारीहरु सचेतना केन्द्रका पदाधिकारीहरु
४	लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी क्षमता विकास	वडाका पदाधीकारीहरु सचेतना केन्द्रका पदाधिकारीहरु
५	आय आर्जन तथा सीप विकास तालिम	उपभोक्ता समितिलाई
६	नयाँ खोज अनुसन्धान तथा उत्कृष्ठ योजना निर्माण गर्ने उ. भो. स. लाई सम्मान गर्ने ।	उपभोक्ता समितिलाई

६. गाउँपालिकाको आन्तरिक श्रोत/राजश्व वृद्धिका सम्भावना तथा क्षेत्रहरु

छार्का ताङसोङ गाउँपालिकाको दीर्घकालीन सोंच, लक्ष्य र उद्देश्यहरु हाँसिल गर्न गाउँपालिकाको आफ्नै साधन र स्रोत अपरिहार्य हुन्छ । वाह्य श्रोतको निर्भरताले मात्र गाउँपालिकाले निर्दिष्ट गरेका उद्देश्यहरु पूर्ती र स्वायत्त निकायको रुपमा विकास गर्न सक्दैन । दीर्घकालीन रुपमा राजश्व वृद्धिका लागि यस गाउँपालिकाभित्र निम्न सम्भावनाहरु देखिन्छन्:

- गाउँपालिकाभित्र सम्भाव्य आम्दानी श्रोत पहिचानको लागि अनुसन्धान एवं अध्ययन गर्ने ।
- भेरी नदीमा जलविहारका अवसरहरु अध्ययन गरी आम्दानीका सम्भावनाहरु यकिन गर्ने ।
- ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा र जडिबुटी करलाई व्यवस्थित गर्ने ।
- मालपोत, आवास कर, सिफारिस तथा पञ्जिकरण, निकासी तथा व्यवसाय करलाई तदारुकताका साथ असुल गर्ने ।

७. आवधिक योजना कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

७.१ कार्यान्वयन

आवधिक योजनाको दस्तावेज तयार भए पश्चात यसलाई तुरुन्त कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ । यो दस्तावेजलाई गाउँ पालिकाको एकिकृत योजना तर्जुमा समिति र परिषद्मा समेत पेश गरी अनुमोदन गरिएको छ । यो दस्तावेज कार्यान्वयनको मुख्य जिम्मेवार निकाय छार्का ताङसोङ गाउँपालिका नै हुने हुँदा यस गाउँपालिकामा कार्यरत सरकारी तथा गैरसरकारी एवं अन्य विकास साझेदारहरुसँग समन्वय र सहकार्य गरिनेछ । वार्षिक योजना बनाउँदा नेपाल सरकार संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयले तयार गरेको वार्षिक योजनाको ढाँचा एवं निर्देशिका अनुसार बनाइनेछ । हरेक वर्ष आवधिक योजनामा उल्लेखित लक्ष्यहरु गाउँपालिकाको वार्षिक योजनामा ल्याई कार्यान्वयन गरिनेछ । आवधिक योजना कार्यान्वयन गर्दा देखापर्ने समस्याहरु एवं विवादहरु आपसी छलफलबाट टुङ्गो लगाईनेछ । साथै हरेक वर्ष आवधिक एवं वार्षिक योजनाको समीक्षा गरी आवधिक योजनालाई अद्यावधिक समेत गरिनेछ ।

७.२ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

गाउँपालिका र अन्य सरकारी तथा गैरसरकारी संघ संस्थाहरुबाट छार्का ताङसोङ गाउँपालिका भित्र सञ्चालन हुने हरेक क्रियाकलापहरुलाई प्रभावकारी, पारदर्शी र जवाफदेहि तरिकाले कार्यान्वयन भए नभएको यकिन गरी राय, सल्लाह, सुझाव दिन नीतिगत व्यवस्था भए अनुसार सो बमोजिमको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन समिति हुनेछ । यस समितिको भूमिका एवं जिम्मेवारी स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ मा व्यवस्था भए अनुसार हुनेछ । यस समितिले गाउँ पालिकाको आवधिक योजना तथा वार्षिक योजनाले लक्षित गरेका क्रियाकलापहरु कार्यान्वयन भए नभएको समेत अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नेछ ।

उल्लेखित अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समितिले गाउँपालिका क्षेत्रभित्र सञ्चालन हुने क्रियाकलापहरुको नियमित अनुगमन गरी सुझाव सहितको प्रतिवेदन गाउँ परिषद्मा पेश गर्नेछ ।

- गाउँ पालिका क्षेत्र अन्तर्गत सञ्चालित योजनाहरुको एकल एवं संयुक्त रुपमा सूचकको आधारमा अनुगमन गरिनेछ ।
- सञ्चालित योजना नियमित रुपमा सुपरिवेक्षणको व्यवस्था मिलाइनेछ ।

८. सार्वजनिक एवं लैङ्गिक परीक्षण

क) सार्वजनिक सुनुवाई, समीक्षा एवं लेखापरीक्षण

छार्का ताङसोङ गाउँपालिकाको आवधिक एवं वार्षिक क्रियाकलापहरुको सूचना एवं जानकारी गाउँपालिका भित्र र यससँग सरोकार राख्ने विभिन्न संघसंस्था, समुदायलाई सर्वसुलभ रुपमा उपलब्ध गराईनेछ । यसै गरी गाउँपालिकामा बसोबास गर्ने समुदायलाई माथि उल्लेखित सूचनाहरुको पहुँच र गाउँपालिका र सेवा प्रदायकहरुबाट प्रदान गरिने सेवाको प्रभावकारिता सुनिश्चित गर्न हरेक वर्ष आवश्यकता अनुसार सार्वजनिक सुनुवाई, समीक्षा तथा कार्यक्रमहरुको सार्वजनिक⁄ परीक्षण समेत गरिने छ र परीक्षणबाट प्राप्त सूचनाहरु सार्वजनिक गरिनेछ । रु. दुई लाखभन्दा माथिको लागतमा सम्पन्न हुने योजनाहरुको लागत विवरण सहितको सार्वजनिक सूचना पाटी होर्डिङ्ग बोर्ड) योजना स्थलमा राखिनेछ । साथै अन्य विकास साझेदार संस्थाहरुलाई पनि सार्वजनिक सूचना पाटी राख्नको लागि सु-सूचित गरिनेछ ।

गाउँपालिकाले आफ्नो कोषमा प्राप्त हुने आम्दानी खर्चको नियमानुसार प्रत्येक वर्ष आन्तरिक एवं अन्तिम लेखापरीक्षण गरी सोको सार्वजनिकिकरण गरिनेछ र परिषद् वैठकमा समेत पेश गरिनेछ । लेखा परीक्षकको निर्देशन बमोजिम बेरुजु फछ्र्यौट गरिनेछ र असुल उपर गर्नुपर्ने भएमा रकम असुल उपर समेत गरिनेछ ।

ख) लैङ्गिक परीक्षण

स्थानीय निकाय र यसका सबै साझेदार संस्थाहरुको नीति र कार्यक्रमहरुमा लैङ्गिक मुलप्रवाहीकरण तथा सामाजिक समावेशीकरण गरी समतामुलक विकास गर्ने कार्यको प्रवर्द्धन गरी यसलाई संस्थागत गर्ने । यसका लागि देहाय बमोजिमका उद्देश्यहरु लिई सोको कार्यान्वयन गर्ने र गराईनेछ :

- स्थानीय निकायको आवधिक र वार्षिक योजनामा लैङ्गिक मूलप्रवाहीकरण एवं सामाजिक समावेशीकरणलाई संस्थागत गर्ने ।
- लैङ्गिक समानता तथा समावेशीकरणको लक्ष्यलाई स्थानीय निकायको संरचना र कार्य योजनामा स्थान दिने ।
- स्थानीय निकायको श्रोत परिचालन, बजेट विनियोजन तथा खर्चलाई लैङ्गिक तथा सामाजिक समावेशी दृष्टिले अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने ।
- लैङ्गिक मूलप्रवाहीकरण एवं सामाजिक समावेशीकरणका प्रतिवद्धताहरुलाई लैङ्गिक उत्तरदायी तथा सामाजिक समावेशी बजेट तर्जुमा एवं परीक्षणद्वारा अनुगमन एवं मूल्याङ्कन गरी राष्ट्रिय एवं सहस्राब्दी विकासका लक्ष्यहरुलाई टेवा पुऱ्याउने ।
- लैङ्गिक उत्तरदायी तथा सामाजिक समावेशी सुशासन व्यवस्थालाई संस्थागत गर्ने ।
- संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयले तयार गरेको निर्देशिका अनुसार हरेक वर्ष लैङ्गिक लेखापरीक्षण गरिनेछ ।

९. जोखिम पक्ष र त्यसको न्यूनिकरण

आवधिक योजना कार्यान्वयनमा हुन सक्ने जोखिम र त्यसको न्यूनिकरण कार्यनीति तल उल्लेख गरिएको छः

जोखिम पक्ष	न्यूनिकरणका कार्यनीति
१. गाउँपालिकाको पादधिकारीहरुको चासो नहुन सक्ने ।	१.वडा वा बस्ती स्तरमा पहिचान भएका आवश्यकता र अवसरहरुलाई नयाँ बन्ने संरचनाले सम्बोधन गर्न सक्ने । बिधिवत् रुपमा जनसहभागितामा बनेको आवधिक योजना भएकाले सोको कार्यान्वयनका लागि जनदबाब दिने ।
२.आवधिक योजना निर्माण गर्दा केही सरोकारवालाहरुको अनुपस्थितिले यस योजनाको कार्यान्वयनमा कमी आउन सक्ने ।	२.आवधिक योजनाको ब्रोशर तयार गरी समयमै सूसुचित गर्नुका साथै सोको कार्यान्वयनका लागि नीतिगत पहल गर्ने ।
३.गाउँ पालिकामा सिमित मानव श्रोतको कारणले यसको प्रभावकारी कार्यान्वयन तथा अनुगमनमा कमी हुन सक्ने ।	३.गाउँ पालिकाको क्षमता विकास योजनालाई विशेष प्राथमिकता दिई कार्यान्वयनमा ल्याउने ।
४.निर्वाचित राजनीतिक दलहरुको आ-आफ्नै अनुकुलका कार्यक्रम मात्र कार्यान्वयन गर्ने परिपाटीले साधन र श्रोतको तोडमोड हुन सक्ने ।	४.राजनीतिक दलहरुको र यससँग सरोकारवाला निकायहरुको प्रतिवद्धता सुनिश्चित गराउने ।
५.गाउँपालिकामा काम गर्ने सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरुको श्रोत र सहयोग गर्ने प्राथमिकता क्षेत्र परिवर्तन हुन सक्ने ।	५.गाउँपालिकाको आन्तरिक आम्दानी वृद्धि गर्नुका साथै गाउँपालिकाको आवश्यकताको आधारमा लगानी गर्न पहल गर्ने ।
६.जलवायु परिवर्तन र यसको असर (बाँढी, पहिरो, खडेरी, असिना आदि)	६.योजना तर्जुमा गर्दा वातावरण अनुकुलका उपायहरु अवलम्वन गर्नुका साथै असरलाई न्यूनिकरण गर्न स्थानीय स्तरमा उपलब्ध श्रोत साधनको न्यायोचित उपयोग गर्ने ।

अनुसूची १ : वडागत आवश्यकता पहिचान

वडा नं. १ : उत्तरदाता : दावालामा गुरुङ्ग, पेङमायुसे गुरुङ्ग, निमाअंगुल गुरुङ्ग आवश्यकता : • खानेपानीको व्यवस्था (६ वटा धारा १ धारा वरावर १५ घ.धु. • टचपुल : थलंयमा -नया गाउँबाट पुरानो गुम्बासम्म १०० मीटर जति) • तेराङ्गमा विद्यालय भवन १ वटा • सुनगाभा विद्ययमा तारवार	वडा नं. २ : उत्तरदाता : मिग्मा गुरुङ्ग आवश्यकता : • यसवडामा विद्यालय नभएकोले जिद्यालय चाहिने • सिचाई (नेर्कु देखि हयालीसम्म • व्यवसायिक पशुपालन तालिम • खनेपानीको लागि ट्याङकी • बटो : निसिङ दखिमाला खोलासम्म • टचपुल हयाल खोला मुस्ताङ जानेबाटोमा • पुङगा खोलामा झोलुङ्गेपुल दुनै सदरमुकाम आउन सहज हुन्छ।
वडा नं. ३ : उत्तरदाता : थक्या गुरुङ्ग, छुल्डिम हयालजन घले आवश्यकता : • विद्यालय भवन पुरानो भएर वनाउनु पर्ने • सिचाईकोलागि कुलो : छुईटिङ्ग देखि स्याकतुकसम्म • पानी टंकी निर्माण खानेपानीकोलागि • घोडेटोबाटो निर्माण -मानिलंगुर देखि भागला खोला सम्म • पुल : छुकारमा	वडा नं. ४ : उत्तरदाता : छिरिङ्ग पुवा आवश्यकता : • घोडेटोबाटो सवै वडाहरुमा जान सकिने • पुल : टाक्साङ्गघाट • कुलो : लाप्चे देखि छलाङ्ग सम्म • पानी टयाङकी ४ वटा • स्याउ खेती कोलागि तालिम
वडा नं. ५ : उत्तरदाता : आवश्यकता : • घोडेटोबाटो सवै वडाहरुमा जान सकिने • पुल : टाक्साङ्गघाट • कुलो : लाप्चे देखि छलाङ्ग सम्म • पानी टयाङकी ४ वटा • स्याउ खेती कोलागि तालिम	वडा नं. ५ : उत्तरदाता : आवश्यकता • मुस्ताङ्ग जानेबाटोमा पुल • पानी टयाङकी ४ वटा • स्याउ खेती कोलागि तालिम • पशुपाल तालिम • विद्यालय घेरावार